

Brandweer in Europa

Een vergelijking van de brandweerstelsels in Nederland, Duitsland, België, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Zweden

Nederlandse Academie voor
Crisisbeheersing en Brandweezorg
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
Kemperbergerweg 783, Arnhem
www.nipv.nl
info@nipv.nl
026 355 24 00

Colofon

© Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV), 2025

Auteurs	V. Gaspar, M. Leene
Auteurs eerste versie	V. Wijkhuijs & M. van Duin
Contactpersoon	V. Gaspar
Opdrachtgever	Lectoraat Brandweerkunde
Contactpersoon	R. Weewer
Datum	4 februari 2025
Foto's	Shutterstock, Malc McDonald

Wij hechten veel belang aan kennisdeling. Delen uit deze publicatie mogen dan ook worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding.

Het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid is bij wet vastgelegd onder de naam Instituut Fysieke Veiligheid.

Abstract

In 2013, the former Institute for Safety – the current NIPV – published a study on the different ways the fire service is organised in various European countries. The present report is an update on that study. This study focuses on seven countries (The Netherlands, Germany, Belgium, France, the UK, Denmark and Sweden) and five themes: governance, organisation and financing; personnel; tasks of the fire service; education and training; and other issues (response time and vehicle occupancy). Two things stand out. Firstly, in comparison to the report from 2013, few notable changes have taken place. Secondly, the Dutch firefighting system tends to be fairly ‘average’ in terms of the themes studied.

Thus, the amount of money spent on the fire service in the Netherlands is also average. In contrast, the Scottish fire service is remarkably expensive, while the Danish one is cheap. Whether these differences are related to the different organisational forms of the fire service cannot be stated based on the data in this report. In terms of the administrative responsibility for the fire service, it stands out that it is placed at different levels in the countries studied, varying from local (municipality) to regional.

In the Netherlands, the percentage of firefighters in the total population is neither strikingly high nor low. In contrast, only a very small percentage of the working population in the Netherlands is employed in the fire service. The percentage of volunteers in the Netherlands is not exceptional. In Germany, it is much higher, while it is low in the UK compared to other countries where the fire service largely depends on volunteers (on-call firefighters). Several countries experience a problem with finding volunteers. This also applies to finding female firefighters: the proportion of women is low in all the countries surveyed. The Netherlands does not stand out in this respect, while France stands out positively and Belgium negatively. However, almost all countries show an increase in the number of female fire fighters.

The tasks of the fire service appear to be more or less the same in all countries studied. The main difference lies in the role of the fire service in medical incidents. The training in most countries is the same for professional and volunteer firefighters, as it is in the Netherlands. However, additional requirements are sometimes imposed on professional firefighters. The duration of training does show clear differences, as does the content, which is sometimes linked to regional or local requirements.

Looking at response times, it appears that the Netherlands scores quite well. However, it is difficult to compare the response times of a small, densely populated country like the Netherlands with those of large-scale, sparsely populated areas elsewhere in Europe. Yet, it seems possible to conclude that whether or not statutory response times are established does not make much of a difference in practice: countries without mandatory response times do not score significantly worse (or better) than countries with response time requirements. The requirements for turnout strength also vary from country to country, and may depend on the incident or on the vehicle used. As in the Netherlands, it is possible in most countries to deploy a rescue pump with a varying crew size. Reducing the minimum deployment strength is often linked to the problem of finding enough volunteers, as is the case in the Netherlands.

Samenvatting

In 2013 heeft het toenmalige Instituut Fysieke Veiligheid – het huidige NIPV – een onderzoek gepubliceerd naar de manier waarop in andere landen de brandweezorg is georganiseerd. Het voorliggende rapport is een actualisatie van dat onderzoek. Doel is om kennis te nemen van de wijze waarop brandweerstelsels in de landen rondom Nederland zijn ingericht, zodat inzichten verkregen kunnen worden die voor de Nederlandse brandweer relevant kunnen zijn. De vraag die centraal staat is:

Wat zijn opmerkelijke overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlandse brandweerstelsel en dat van andere Europese landen?

Omdat de bovenstaande vraag erg breed is, richt het onderzoek zich naast Nederland op zes Europese landen (Duitsland, België, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Zweden) en vijf thema's: bestuur, organisatie en financiering; personeel; taken van de brandweer; opleiding en training; en overige zaken (opkomsttijden en voertuigbezetting). Een tweetal zaken valt op. Ten eerste dat er in vergelijking met het rapport uit 2013 weinig opvallende veranderingen hebben plaatsgevonden, en ten tweede dat het Nederlandse brandweerstelsel wat betreft de onderzochte thema's meestal vrij 'gemiddeld' is.

Zo is het bedrag dat in Nederland besteed wordt aan de brandweer ook gemiddeld. Daarentegen is de Schotse brandweer opvallend duur, en de Deense juist goedkoop. Of deze verschillen samenhangen met de onderscheiden organisatievormen van de brandweer, valt op basis van de gegevens in dit rapport niet te zeggen. Wat betreft bestuurlijke verantwoordelijkheid valt op dat die in de onderzochte landen op verschillende niveaus belegd is: van lokaal (gemeente) tot regionaal.

Ook is in Nederland het percentage brandweermensen van de totale bevolking niet opvallend hoog of laag. Daarentegen is in Nederland slechts een heel klein percentage van de beroepsbevolking werkzaam bij de brandweer. Het percentage vrijwilligers in Nederland is ook niet uitzonderlijk; in Duitsland ligt dit een stuk hoger, terwijl dit in het Verenigd Koninkrijk juist weer uitzonderlijk laag ligt in vergelijking met de andere hier bekeken landen, waar de brandweer grotendeels op (on-call) vrijwilligers draait. In verschillende landen wordt overigens een probleem ervaren met het vinden van voldoende vrijwilligers. Dit geldt ook voor vrouwelijke brandweermensen: het aandeel vrouwen is in alle onderzochte landen laag. Nederland springt er met 6,5 % niet negatief of positief uit. Frankrijk is wat het aandeel vrouwen betreft een duidelijke koploper, terwijl België hekkensluiter is. Wel is in vrijwel alle landen een toename te zien van het aantal vrouwen in repressieve dienst.

Wat betreft takenpakket blijkt dat de kerntaken van de brandweer in alle onderzochte landen min of meer hetzelfde zijn. Het belangrijkste verschil is gelegen in de rol van de brandweer bij medische incidenten. Wat betreft opleiding kan gesteld worden dat die in de meeste onderzochte landen gelijk is voor beroeps en vrijwilligers, zo ook in Nederland. Wel worden er soms aanvullende eisen gesteld aan beroepsbrandweermensen. De duur van de opleiding

vertoont wel duidelijke verschillen, evenals de inhoud, die soms samenhangt met regionale of lokale eisen.

Kijkend naar de opkomsttijden blijkt dat Nederland vrij goed scoort. Het is echter lastig om de opkomsttijden van een klein, dichtbevolkt land als Nederland te vergelijken met die van grootschalige, dunbevolkte gebieden zoals elders in Europa. Wel lijkt geconstateerd te kunnen worden dat het wel of niet vastleggen van wettelijke opkomsttijden in de praktijk niet veel uitmaakt: landen zonder verplichte opkomsttijden scoren niet beduidend slechter (of beter) dan landen met eisen op dat vlak.

Net als wat betreft het al dan niet vastleggen van maximale opkomsttijden, verschillen de landen ook wat betreft de eisen die gesteld worden aan de uitruksterkte. Die kunnen afhangen van het incident of van het voertuig waarmee wordt uitgerukt. Net als in Nederland, is het in de meeste landen mogelijk om uit te rukken met een TS met variabele voertuigbezetting. Het verlagen van de minimale uitruksterkte hangt vaak samen met het probleem om voldoende vrijwilligers te vinden, eveneens net als in Nederland.

Inhoud

	Abstract	3
	Samenvatting	4
	Inleiding	8
1	Nederland	11
1.1	Algemeen	11
1.2	Bestuur, organisatie en financiering	11
1.3	Personeel	12
1.4	Taken	12
1.5	Opleiding en training	13
1.6	Overig	14
2	Duitsland	16
2.1	Algemeen	16
2.2	Bestuur, organisatie en financiering	16
2.3	Personeel	17
2.4	Taken	19
2.5	Opleiding en training	19
2.6	Overig	20
3	België	21
3.1	Algemeen	21
3.2	Bestuur, organisatie en financiering	21
3.3	Personeel	22
3.4	Taken	23
3.5	Opleiding en training	24
3.6	Overig	24
4	Frankrijk	26
4.1	Algemeen	26
4.2	Bestuur, organisatie en financiering	26
4.3	Personeel	27
4.4	Taken	28
4.5	Opleiding en training	29
4.6	Overig	29
5	Het Verenigd Koninkrijk	30
5.1	Algemeen	30
5.2	Bestuur, organisatie en financiering	30
5.3	Personeel	32
5.4	Taken	34
5.5	Opleiding en training	35

5.6	Overig	36
6	Denemarken	39
6.1	Algemeen	39
6.2	Bestuur, organisatie en financiering	39
6.3	Personeel	41
6.4	Taken	42
6.5	Opleiding en training	42
6.6	Overig	43
7	Zweden	44
7.1	Algemeen	44
7.2	Bestuur, organisatie en financiering	44
7.3	Personeel	45
7.4	Taken	45
7.5	Opleiding en training	46
7.6	Overig	47
8	Vergelijking	48
8.1	Algemeen	48
8.2	Bestuur, organisatie en financiering	49
8.3	Personeel	51
8.4	Taken	55
8.5	Opleiding en training	56
8.6	Overig	57
9	Conclusie en discussie	59
9.1	Conclusie	59
9.2	Discussie	60
	Literatuurlijst	62

Inleiding

Aanleiding

In 2013 heeft het toenmalige Instituut Fysieke Veiligheid – het huidige NIPV – een onderzoek gepubliceerd naar de manier waarop in andere landen de brandweezorg is georganiseerd en wat Nederland daarvan kan opsteken (Wijkhuis & van Duin, 2013). Omdat dit onderzoek alweer enkele jaren geleden is uitgevoerd, is het tijd voor een actualisatie. De brandweer blijft immers een lerende organisatie, en discussies over haar kwaliteit, effectiviteit en doelmatigheid zullen gevoerd blijven worden.

Vraagstelling en thematische afbakening

Doel van dit onderzoek is om, net als bij de verkenning van 2013, kennis te nemen van de wijze waarop brandweerstelsels in de landen rondom Nederland zijn ingericht, zodat inzichten verkregen kunnen worden die voor de Nederlandse brandweer relevant kunnen zijn. De vraag die centraal staat is:

Wat zijn opmerkelijke overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlandse brandweerstelsel en dat van andere Europese landen?

Omdat de bovenstaande vraag erg breed is, richt het onderzoek zich op een beperkt aantal landen (zie verder) en op vijf thema's. Deze thema's komen voor het grootste deel overeen met de onderwerpen die besproken zijn in de versie van 2013.¹

1. Bestuur, organisatie en financiering

Ten eerste wordt aandacht geschonken aan de inbedding van de brandweer in de bestuurlijke structuur van de verschillende landen. Zaken die aan bod komen zijn wet- en regelgeving, de wijze van aansturing en verantwoording en de rol van het bestuur. Zijn deze zaken op lokaal, regionaal dan wel nationaal niveau geregeld? Vaak is er een relatie tussen aansturing en financiering. Een relevante vraag is daarom ook hoe de financiering is geregeld.

2. Brandweerpersoneel

Een tweede thema betreft de personeelssamenstelling van de brandweerkorpsen in de verschillende landen. Het gaat hier zowel om de verhouding tussen beroeps- en vrijwillige brandweermensen als om het aandeel vrouwen en de ontwikkelingen die zich daarin voordoen of hebben voorgedaan tussen 2013 en het heden.

¹ In de versie van 2013 is veel aandacht besteed aan ramp- en crisisbeheersing. Dat thema is hier weggelaten, omdat het beter past in een afzonderlijke studie, waarin niet alleen gekeken wordt naar de rol van de brandweer in de ramp- en crisisbeheersing, maar waar de crisisbeheersingsstelsels breder beschouwd worden.

3. De taken van de brandweer

Het derde thema betreft de taken van de brandweer. Hoewel de primaire taak van de organisatie in feite in de naam schuilt (het weren of weerstaan van brand), vervult de brandweer daarnaast vaak nog andere taken. Deze kunnen per land verschillen. Ook gaat het bij dit thema over eventuele verschillen in taken van beroeps en vrijwilligers.

4. Opleiding en training

Wat betreft het thema opleiding en training zal nader worden ingegaan op de vraag hoe het opleiden van brandweerpersoneel is geregeld. Thema's zijn verplichtingen en frequentie van oefenen, de mate van bijscholen en eventuele verschillen tussen beide beroeps en vrijwilligers.

5. Overig

Ten slotte wordt in dit onderzoek ingegaan op een tweetal losstaande onderwerpen, te weten opkomsttijden en voertuigbezetting. Voor deze onderwerpen is gekozen, omdat daarover discussie bestaat in Nederland.

Aanpak

In de vergelijking zijn naast Nederland de volgende zes Europese landen betrokken:

- > Duitsland (met nadruk op de deelstaat Noordrijn-Westfalen; de keuze voor deze deelstaat wordt in het betreffende hoofdstuk toegelicht)
- > België
- > Frankrijk
- > het Verenigd Koninkrijk
- > Denemarken
- > Zweden.

Uiteraard zouden nog meer Europese (of eventueel niet-Europese) landen aan dit lijstje kunnen worden toegevoegd. Er is echter besloten om dezelfde landen te bekijken als in de versie van 2013. Toen is voor bovengenoemde landen gekozen vanwege het feit dat zij goed met Nederland vergelijkbaar zijn wat betreft welvaart en maatschappelijke ontwikkeling, en daarmee ook wat betreft risicoprofiel. De geselecteerde landen verschillen onderling echter in staatsrechtelijke structuur en cultuur. De wijze waarop de brandweerstelsels zijn vormgegeven, kan alleen daarom al verschillen.

Deze (herziene) verkenning is uiteraard gebaseerd op het rapport uit 2013 (vandaar dat sommige zinsneden en grotere stukken tekst ongewijzigd zijn overgenomen), en op informatie die voor een klein deel afkomstig is uit literatuur, maar voornamelijk te vinden is op het internet, bijvoorbeeld op de webpagina's van de brandweer, overheidsinstanties, statistiekbureaus of universiteiten in de betreffende landen. Voor de versie van 2013 zijn ook contactpersonen geraadpleegd. Bij het opstellen van het voorliggende document is er echter voor gekozen om dit niet te doen. Niet alleen omdat dit niet goed zou passen binnen het tijdsbestek van dit onderzoek, maar ook omdat het lastig is om contactpersonen te vinden die een goed landelijk overzicht hebben, aangezien de brandweer nog steeds veelal lokaal georganiseerd is. Daarnaast is er tegenwoordig bijzonder veel betrouwbare informatie online te vinden. Desondanks bleek tijdens de uitvoering van het onderzoek dat niet uit alle landen

voldoende betrouwbare of vergelijkbare informatie over de verschillende thema's kon worden verkregen. Met name voor Denemarken is dat moeilijk gebleken.

Omdat het onderzoek over meerdere jaren is uitgespreid en niet van alle landen informatie uit of over exact dezelfde periode te vinden is, zijn er gegevens verzameld die afkomstig zijn uit verschillende jaren, meestal 2020 tot 2024. Aangezien de meeste statistieken echter geen grote verschillen laten zien tussen jaren die zo dicht opeenvolgend liggen, is de verwachting dat de gegevens en daarmee de landen toch met elkaar vergelijkbaar zijn.

Leeswijzer

Om een vergelijking tussen de verschillende brandweerstelsels en Nederland makkelijker te maken, wordt in hoofdstuk 1 ingegaan op de vijf genoemde thema's in Nederland. In de daaropvolgende hoofdstukken 2 tot en met 7 komen de brandweerstelsels in de ons omringende landen aan bod: Duitsland, België, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Zweden. De hoofdstukken zijn wat betreft opbouw vergelijkbaar, en bevatten behalve paragrafen over de thema's ook een eerste paragraaf die enkele kerngegevens van het betreffende land weergeeft. Aansluitend volgt in hoofdstuk 8 een weergave in tabellen van de belangrijkste gegevens met betrekking tot de verschillende thema's, en enkele bijbehorende opmerkingen. Het laatste hoofdstuk bevat een beschouwing van de meest opmerkelijke overeenkomsten en verschillen tussen Nederland en de andere landen, en een discussie van het onderzoek.

1 Nederland

1.1 Algemeen

Nederland is een parlementaire democratie. Het land is verdeeld in twaalf provincies met een eigen volksvertegenwoordiging en bestuur; deze provincies zijn opgedeeld in 342 gemeenten, de kleinste lokale bestuursseenheden.²

Op 1 januari 2023 telde Nederland 17.811.291 inwoners.³ De bevolkingsdichtheid komt daarmee op 529 inwoners per vierkante kilometer, wat betekent dat Nederland een van de dichtst bevolkte landen van de Europese Unie is. De grootste bevolkingsdichtheid is te vinden in Zuid-Holland, en meer algemeen in het westen van het land. Doordat de bevolkingsgroei vooral plaatsvindt in en nabij grote steden, neemt de verstedelijking van het land steeds verder toe.⁴

1.2 Bestuur, organisatie en financiering

Na aanneming van de Wet Veiligheidsregio's in 2010 is Nederland onderverdeeld in 25 veiligheidsregio's. De belangrijkste taken van de veiligheidsregio's zijn het voorkomen en bestrijden van branden, het voorbereiden op risico's, rampen en crises en het coördineren, beheersen en bestrijden van rampen en crisis. Dit betekent, dat elke veiligheidsregio ervoor moet zorgen dat er een brandweer is. Het bestuur van de veiligheidsregio bestaat uit alle burgemeesters uit de betreffende regio. Meestal wordt de burgemeester uit de grootste gemeente benoemd tot voorzitter. Verantwoordelijkheden van het bestuur zijn onder andere het installeren en in stand houden van de brandweer.⁵ Aan het hoofd van de brandweer in de veiligheidsregio staat de Regionaal Commandant.

Op gemeentelijk niveau is de brandweer georganiseerd in kazernes (ook wel brandweerposten). De gemeente – specifiek het college van burgemeester en wethouders – is belast met de organisatie van de brandweerbijstand. Bij een gemeente-overstijgende (dreiging van) brand (ramp of crisis), is de voorzitter van de veiligheidsregio verantwoordelijk voor de aanpak hiervan.⁶

Financiering

De veiligheidsregio's worden grotendeels door gemeenten gefinancierd uit het gemeentefonds. Daarnaast draagt de Rijksoverheid financieel bij via de Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR). In 2019 was deze bijdrage circa 181 miljoen euro, zo'n 15 % van

² <https://www.atlasleefomgeving.nl/bestuurlijke-grenzen-gemeenten-provincies> ; <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/informatie-voor-gemeenten/landelijk-dekkende-indelingen>.

³ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37296ned/table?ts=1725029649796>.

⁴ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl210208-bevolkingsgroei-2018-2023>.

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veiligheidsregios-en-crisisbeheersing/veiligheidsregios#:~:text=Bestuur%20veiligheidsregio,burgemeester%20uit%20de%20grootste%20gemeente>.

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veiligheidsregios-en-crisisbeheersing/veiligheidsregios#:~:text=Bestuur%20veiligheidsregio,burgemeester%20uit%20de%20grootste%20gemeente>.

het geld dat veiligheidsregio's ontvangen.⁷ De gemiddelde gemeentelijke bijdrage per veiligheidsregio verschilt, afhankelijk van het risicoprofiel en voorzieningenniveau, de organisatie en taken die de gemeente zelf verricht; in 2022 lag deze tussen de 55 en 85 euro per inwoner.⁸ Het gaat hier om de bijdrage aan de veiligheidsregio's als geheel, en dus niet specifiek om geld besteed aan de brandweer. In 2022 is in Nederland als geheel 0,2 % van het BNP besteed aan de brandweer ('fire-protection services').⁹

1.3 Personeel

In 2022 waren er in Nederland 949 kazernes; 843 daarvan waren vrijwillige kazernes en 106 beroeps. Sinds 2018 is dit aantal nauwelijks veranderd.¹⁰ In 2023 waren er 22.383 personen in repressieve dienst bij de brandweer; dit is een lichte daling sinds 2018 (23.345). Van het totale aantal in 2023 hadden 17.927 brandweermensen een aanstelling als vrijwilligers en 3.187 als beroeps; 1269 hadden een gecombineerde aanstelling.¹¹

De beroepsbrandweer draait dagdiensten of 24-uursdiensten op de kazerne; vrijwilligers zijn oproepbaar. Soms wordt er met roosters gewerkt en draaien vrijwilligers diensten op de kazerne. De meeste vrijwilligers hebben naast hun werk als brandweerman of -vrouw een (vol-tijds)baan elders.¹² Vrijwilligers krijgen een vaste, marktconforme jaarlijkse vergoeding, en daarnaast een uurvergoeding voor uitrukken, oefeningen en opleidingen. Tevens draagt de organisatie zorg voor een goede verzekering.¹³

Mannen en vrouwen

Van de personen in repressieve dienst was in 2023 6.5 % een vrouw.¹⁴ Sinds 2009 is dit aantal nauwelijks veranderd.¹⁵ Bijna 18 % van hen heeft een functie als commandant van dienst, en 19 % een functie als Adviseur gevaarlijke stoffen.¹⁶ Dat het lage aantal vragen oproept, blijkt wel uit het eind 2023 verschenen onderzoek van het NIPV naar de redenen waarom het percentage vrouwen bij de vrijwillige brandweer volgens (oud)brandweervrijwilligers, veiligheidsregio's, burgers en op basis van inzichten uit de literatuur laag is.¹⁷

1.4 Taken

Volgens de Wet veiligheidsregio's, § 2, artikel 3 omvat brandweezorg een aantal wettelijke taken:

- > het voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen en beperken van ongevallen bij brand en alles wat daarmee verband houdt

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veiligheidsregios-en-crisisbeheersing/veiligheidsregios#:~:text=Bestuur%20veiligheidsregio,burgemeester%20uit%20de%20grootste%20gemeente.>

⁸ [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.cebeon.nl/wp-content/uploads/2018/03/Bijdragen-veiligheidsregios-2022.pdf.](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.cebeon.nl/wp-content/uploads/2018/03/Bijdragen-veiligheidsregios-2022.pdf)

⁹ Statistics | Eurostat (europa.eu).

¹⁰ <https://kerncijfers.nipv.nl/mosaic/kerncijfers-veiligheidsregio-s/kerncijfers-kazernes.>

¹¹ <https://kerncijfers.nipv.nl/mosaic/kerncijfers-veiligheidsregio-s/kerncijfers-personeel.>

¹² <https://www.brandweer.nl/werken-bij/>; <https://www.brandweer.nl/onderwerpen/parttime-hero/>.

¹³ <https://www.brandweer.nl/onderwerpen/parttime-hero/>.

¹⁴ <https://kerncijfers.nipv.nl/viewer/>.

¹⁵ <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://nipv.nl/wp-content/uploads/2023/11/20231106-NIPV-Welkom-bij-vrijwillige-brandweer.pdf> (Dangermond et al. (2023).

¹⁶ <https://kerncijfers.nipv.nl/mosaic/kerncijfers-veiligheidsregio-s/kerncijfers-personeel.>

¹⁷ Dangermond et al. (2023).

- > het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand.

Taken van de brandweer volgens paragraaf 4, artikel 1 en 2, Wet veiligheidsregio's

De bovengenoemde taken staan verder uitgewerkt in paragraaf 4, artikel 1 en 2:

1. De (door het bestuur van de veiligheidsregio ingestelde) brandweer heeft de volgende taken:
 - a. het voorkomen, beperken en bestrijden van brand
 - b. het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand
 - c. het waarschuwen van de bevolking
 - d. het verkennen van gevaarlijke stoffen en het verrichten van ontsmetting
 - e. het adviseren van andere overheden en organisaties op het gebied van de brandpreventie, brandbestrijding en het voorkomen, beperken en bestrijden van ongevallen met gevaarlijke stoffen
2. De brandweer voert ook taken in het kader van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing.

Door de brandweer zelf wordt onderscheid gemaakt tussen vier kerntaken:

1. Brandbestrijding
2. Incidentbestrijding gevaarlijke stoffen (IBGS)
3. Bestrijding van waterongevallen (WO)
4. (Technische) hulpverlening ((T)HV).¹⁸

Specialismen

Vanwege de complexiteit en benodigde expertise bij bepaalde incidenttypen zijn er vier landelijke specialismen ingericht. Dit zijn:

- > Specialisme Technische hulpverlening (STH)
- > Natuurbrandbeheersing (NBB)
- > Incidentbestrijding gevaarlijke stoffen (IBGS)
- > Logistiek en Ondersteuning (L&O).

Veelvoorkomende incidenttypen zijn brand, (dreigende) aantasting van de leefomgeving of het milieu, bijvoorbeeld wateroverlast of dumping van drugsafval, en meldingen als reanimaties¹⁹ en tilassistentie voor de ambulance.²⁰

1.5 Opleiding en training

Beroeps en vrijwilligers volgen dezelfde opleiding en voeren dezelfde taken uit. De opleiding voor manschap kan overdag en tijdens de avond gevolgd worden. Er is een wekelijkse oefenavond op de kazerne. Daarnaast is er een jaarlijkse trainingsdag op een realistisch oefencentrum. De studiebelasting is 350 uur, verdeeld over contactonderwijs, werkend leren bij het eigen korps, zelfstudie en toetsing. De opleiding kan in voltijd of deeltijd worden gevolgd en op verschillende locaties.²¹

¹⁸ Waaronder in veel regio's medische assistentie zoals reanimatie en afhijsen; <https://www.brandweernederland.nl/wp-content/uploads/sites/2/2023/04/20201110-Visie-hulpverlening-versie-1.0.pdf>.

¹⁹ Overigens wordt er niet vanuit alle brandweerkazernes in Nederland specifiek uitgerukt voor reanimaties (anders dan die bij brand of bijvoorbeeld verkeersongevallen).

²⁰ <https://kerncijfers.nipv.nl/mosaic/kerncijfers-veiligheidsregio-s/>.

²¹ <https://www.brandweer.nl/onderwerpen/parttime-hero/>; <https://www.brandweer.nl/werken-bij/>.

Officieren worden opgeleid aan het Centrum voor Opleiding en Vorming Brandweer (COVB) (tot begin maart 2022 de Brandweeracademie) van het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (voorheen het Instituut Fysieke Veiligheid). Deze opleiding duurt achttien maanden en bestaat uit onderwijs en stages. Bij aanvang van de opleiding komen de kandidaten in dienst bij een van de veiligheidsregio's (of zijn dit al, als zij reeds bij de brandweer werkzaam zijn). Om de opleiding te mogen volgen, moet de kandidaat minimaal over een hbo-diploma of een universitaire bachelor beschikken.²²

1.6 Overig

Opkomsttijden

De opkomsttijd is de tijd tussen het startmoment van het incident in GMS voor de brandweer en het moment dat de eerste brandweereenheid zich 'ter plaatse' meldt. De opkomsttijd is daarmee de som van de verwerkingstijd, uitrijtijd en rijtijd.²³

Volgens het Besluit Veiligheidsregio's hanteert het bestuur van de veiligheidsregio bij het vaststellen van de opkomsttijden verschillende normtijden, afhankelijk van het gebouw waar naar wordt uitgerukt. Deze tijden variëren van 5 minuten voor bijvoorbeeld gebouwen met een woonfunctie, tot 10 minuten bij bijvoorbeeld kantoren en gebouwen met een industrie-functie. Bij de meeste gebouwen zou de brandweer binnen 8 minuten aanwezig moeten zijn. Het bestuur van de veiligheidsregio houdt een maximale opkomsttijd van 18 minuten aan.²⁴

Elke veiligheidsregio stelt een dekkingsplan op, met daarin opkomsttijden voor de brandweer. Het bestuur hoeft zich niet te houden aan de normtijden, maar kan besluiten tot het aanhouden van andere opkomsttijden. In 2018 bleek, dat de brandweer slechts in een van de veiligheidsregio's de vastgestelde opkomsttijden haalde; als reactie op deze bevindingen werd besloten dat de opkomsttijden realistischer moesten worden. Daarom heeft de brandweer in 2022 een handreiking gepubliceerd om te komen tot gebiedsgerichte opkomsttijden.²⁵ Hierbij wordt niet alleen gekeken naar snelheid, maar ook naar capaciteit, paraatheid en werkdruk.²⁶ Met behulp van deze handreiking kunnen veiligheidsregio's op een landelijk uniforme en toetsbare manier in kaart brengen welke brandweezorg nodig is op basis van de risico's in het verzorgingsgebied van de veiligheidsregio.²⁷

De mediaan van de opkomsttijd in 2022 was 9 minuten en 5 seconden.²⁸ Per veiligheidsregio zijn er echter verschillen te zien: sterk verstedelijkte regio's zoals Rotterdam-Rijnmond en Haaglanden hebben kortere opkomsttijden dan landelijke regio's zoals Drenthe en Zeeland.²⁹

²² <https://nipv.nl/opleidingen/brandweerofficier/>.

²³ <https://kerncijfers.nipv.nl/mosaic/kerncijfers-veiligheidsregio-s/kerncijfers-incidenten-reactietijden>.

²⁴ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0027844/2024-01-01#Hoofdstuk3>; <https://www.brandweer.nl/onderwerpen/normen-voor-opkomsttijd/>.

²⁵ <https://www.inspectie-jenv.nl/actueel/nieuws/2021/03/31/onderzoek-naar-plannen-reelere-opkomsttijden-brandweer>; <https://www.inspectie-jenv.nl/actueel/nieuws/2018/05/23/wetgever-en-veiligheidsregio%E2%80%99s-moeten-stappen-zetten-voor-betere-brandweezorg>;

²⁶ <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://open.overheid.nl/documenten/ronl-52db423a1e6d6ec3c83fd02021163f7a2faba40b/pdf>.

²⁷ <https://www.brandweernederland.nl/onderwerpen/gebiedsgerichte-opkomsttijden-en-dekkingsplannen/#:~:text=Gebiedsgerichte%20opkomsttijd%20gaat%20over%20de,snel%20mogelijk%20hulp%20te%20verlenen>.

²⁸ <https://kerncijfers.nipv.nl/viewer/>.

²⁹ <https://kerncijfers.nipv.nl/viewer/>.

Voertuigbezetting

De standaard uitrukeenheid in Nederland bestaat uit een tankautospuit (TS) met zes personen, de TS-6. Deze standaard is gebaseerd op woningbranden; omdat het grootste aantal incidenten waarvoor de brandweer moet uitrukken echter kleiner is, is er discussie ontstaan over de vraag of er wel altijd moet worden uitgerukt met een TS-6. Hieruit voortvloeiend zijn er pilots gestart (waarvan er een aantal al is afgerond) met variabele voertuigbezetting. Ook is er in 2014 een landelijk kader ontwikkeld, dat richtlijnen aanreikt waarmee de veiligheidsregio's maatwerk kunnen bieden.³⁰ Uit een evaluatie uit 2020 is gebleken dat 'uitruk op maat' in alle veiligheidsregio's bestuurlijk is vastgelegd en dat er in afwijkende vorm wordt uitgerukt vanwege paraatheidsproblemen. De meeste regio's blijken behoefte te hebben aan verdere ondersteuning of aanpassing van het Landelijk kader.³¹ Vandaar dat er nog verdere onderzoeken en pilots lopen.³²

³⁰ <https://www.brandweernederland.nl/onderwerpen/uitruk-op-maat/>.

³¹ Kobes et al. (2022).

³² <https://www.brandweernederland.nl/onderwerpen/uitruk-op-maat/>.

2 Duitsland

2.1 Algemeen

Binnen de Federale Bondsrepubliek Duitsland hebben de zestien deelstaten (*Länder*) een grote mate van autonomie; elke deelstaat heeft een eigen parlement en regering. Omdat het binnen de beperkte omvang van dit rapport niet mogelijk is om aandacht te besteden aan alle deelstaten, is gekozen om alleen te kijken naar de deelstaat Noordrijn-Westfalen. Deze is wat betreft inwoneraantal (17.925.000 op 31 december 2021³³) goed met Nederland (17.475.415 inwoners in 2021³⁴) vergelijkbaar, evenals wat betreft de bevolkingsdichtheid (525 in Noordrijn-Westfalen tegenover 519 inwoners per km² in Nederland in 2021³⁵). Ook de hoogte van het bruto binnenlands product (BBP) is enigszins vergelijkbaar: in 2021 was dit in Noordrijn-Westfalen 733.257 miljard (en daarmee het hoogste van Duitsland) en in Nederland 849.7 miljard.³⁶

De meeste deelstaten zijn onderverdeeld in regio's (*Regierungsbezirke*). In de deelstaat Noordrijn-Westfalen zijn dit Arnsberg, Detmold, Düsseldorf, Keulen en Münster. Daarbinnen zijn er districten, die van naam en takenpakket kunnen verschillen. Zo zijn de vijf regio's in Noordrijn-Westfalen onderverdeeld in 22 *Kreisfreie Städte*, 30 *Kreise* en een *Städteregion*.³⁷ Het lokale bestuur wordt gevormd door 396 gemeenten.

2.2 Bestuur, organisatie en financiering

De bestuurlijke structuur, taken en bevoegdheden van de brandweer zijn vastgelegd in afzonderlijke brandwe wetten van de deelstaten.

Noordrijn-Westfalen

Zo regelt de *Gesetz über den Feuerschutz und die Hilfeleistung*³⁸ van Noordrijn-Westfalen de verdeling van verantwoordelijkheden tussen de deelstaat, de regeringsdistricten, regionale besturen en gemeenten. Ook worden de taken van de brandweer erin beschreven.

Op grond van deze wet is elke gemeente verplicht een slagvaardige brandweer te onderhouden voor de bestrijding van branden en hulpverlening bij ongevallen en noodtoestanden (§ 3). Grote gemeentes kunnen naast een vrijwillige brandweer ook een beroepsbrandweer oprichten; *Kreisfreie Städte* zijn hiertoe verplicht (§ 8). Als er geen vrijwillige brandweer is of de bestaande beroepsbrandweer niet voldoende dekking kan garanderen, moet de gemeente

³³ <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/71085/umfrage/verteilung-der-einwohnerzahl-nach-bundeslaendern/>.

³⁴ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37296ned/table?ts=1669978048823>.

³⁵ <https://de.statista.com/themen/1098/bundeslaender-im-vergleich/#topicOverview>; <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37296ned/table?ts=1669978048823>.

³⁶ <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/36889/umfrage/bruttoinlandsprodukt-nach-bundeslaendern/> (NR-WF); <https://open.overheid.nl/repository/ronl-38b6c34b-522d-435f-b1a0-b91f6d4bde11/1/pdf/bijlage-1-blauwe-boekje-2021-2022.pdf> (NL).

³⁷ Kreisen regelen bepaalde wettelijke taken voor Kreisangehörige Gemeinden; Kreisfreie Städte opereren onafhankelijk van een Kreis, en een Städteregion is een samenwerkingsverband tussen een Kreis en een Kreisfreie Städte.

³⁸ Zie: https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_bes_text?sg=0&menu=0&bes_id=33324&aufgehoben=N&anw_nr=2.

een ‘verplichte brandweer’ instellen (§ 14). Alle inwoners van 18 tot en met 60 jaar kunnen hiervoor worden opgeroepen; zij hebben dezelfde rechten en plichten als vrijwilligers.

De districten zijn verantwoordelijk voor de meldkamers (*Leitstellen*) en de aansturing en coördinatie van de rampenbestrijding op lokaal niveau (§ 4). In sommige districten (namelijk in *Kreisfreie Städte*) wordt veelal ook de ambulancezorg door de brandweer uitgevoerd.

De controle op de voorbereiding en uitoefening van de brandweer- en hulpverleningstaken is in handen van de regio’s. De politieke verantwoordelijkheid voor de brandweezorg is belegd bij het ministerie van Binnenlandse Zaken van de deelstaat (*Landesinnenministerium*) (§ 5). Onder dit ministerie valt ook het ‘*Institut der Feuerwehr*’ waar brandweerpersoneel wordt opgeleid. Het instituut verricht tevens evaluaties van incidenten en calamiteiten. De resultaten daarvan worden ingebracht in de opleiding en training van brandweerpersoneel en crisisteam.

Financiering

De kosten voor de brandweer komen grotendeels ten laste van de gemeenten. In 2021 is in Noordrijn-Westfalen 1.254.827.061 euro besteed aan persoonlijke en materiële zaken; voor investeringen is een bedrag van 365.228.026 euro uitbetaald. Als tegemoetkoming aan de gemeenten is door de deelstaat Noordrijn-Westfalen 41.553.786 euro uitgekeerd.³⁹ In 2022 is in Duitsland als geheel 0,3 % van het BNP besteed aan de brandweer (‘fire-protection services’).⁴⁰

2.3 Personeel

Duitsland algemeen

Op 31 december 2021 waren er 1.014.155 mensen actief bij de vrijwillige brandweer in Duitsland, en 35.875 mensen bij de beroepsbrandweer. De jeugdbrandweerkorpsen hadden 301.309 leden, en bij de bedrijfsbrandweerkorpsen waren 34.067 mensen betrokken. In totaal hadden de brandweerkorpsen op dat moment 1.385.406 leden.

Mannen en vrouwen

Van deze 1.385.406 leden waren er 109.751 vrouwen (10,8 %) actief bij de vrijwillige brandweer en 995 (2,77 %) bij de beroepsbrandweer. 89.708 meisjes (29,8 %) waren lid van de jeugdbrandweer. Er waren 1.268 vrouwen (3,7 %) geregistreerd bij de bedrijfsbrandweer.

Het lijkt dat met name het aandeel vrijwillige brandweervrouwen in het afgelopen decennium flink is toegenomen: in 2000 was 5,74 % van de vrijwilligers een vrouw, zie Figuur 2.1. Mogelijk is dit mede een gevolg van het project ‘Mädchen und Frauen in der Freiwilligen Feuerwehr’ dat liep tussen 2005 en 2008.⁴¹

³⁹ <https://www.im.nrw/zahlen-daten-und-fakten-zur-gefahrenabwehr>. In 2010 was deze tegemoetkoming nog 35 miljoen euro. In datzelfde jaar werd € 856 miljoen aan de brandweer besteed, wat neerkomt op €48,- per hoofd van de bevolking.

⁴⁰ Statistics | Eurostat (europa.eu).

⁴¹ <https://www.feuerwehrverband.de/kampagnen/frauen-am-zug/>.

Anzahl der Frauen in der Feuerwehr zum 31. Dezember des jeweiligen Jahres

	2020	2019 (%)	2018	2017	2015	2010	2000 (%)
Freiw. Feuerwehr	105.493	103.211 (10,3)	98.493	94.150	89.112	84.469	61.447 (5,74)
Berufsfeuerwehr	797	751 (2,15)	576	460	359	392	471 (1,81)
Jugendfeuerwehr	77.493	77.726 (28,3)	75.316	68.972	64.694	57.747	55.554 (22,1)
Werkfeuerwehr	1.238	1.220 (3,5)	1.105	1.059	813	3.968	289 (0,94)

Figuur 2.1 Vrouwen bij de brandweer in Duitsland (bron: feuerwehrverband.de)

Opgemerkt worden dat er grote verschillen zijn in aantallen brandweervrouwen in de verschillende Bundesländer. Een mogelijke reden hiervoor kan zijn, dat het volgen van een bepaalde technische vooropleiding als voorwaarde voor toelating wordt gesteld.⁴² Omdat het in voormalig Oost-Duitsland gewoner was dat vrouwen een technische opleiding genoten, zouden de aantallen brandweervrouwen daar hoger liggen dan in het westen van Duitsland.⁴³

Noordrijn-Westfalen

Het operationele beroepspersoneel van de brandweer werkt voltijd (zie § 8 van de *Gesetz über den Feuerschutz und die Hilfeleistung*); vrijwilligers meestal in deeltijd. Gelet op artikel 4 van § 11 kunnen leden van de vrijwillige brandweer erg jong zijn; zo is er bepaald dat in de plaatsen waar een vrijwillige brandweer naast een beroepsbrandweer bestaat, de leden van een vrijwillige brandweer die de leeftijd van 16 jaar hebben bereikt uit hun midden een woordvoerder kiezen die hen moet vertegenwoordigen bij de beroepsbrandweer. Volgens § 14.1 mogen leden van de jeugdbrandweer worden ingezet voor activiteiten buiten de gevaarzone.

In 2021 waren er in Noordrijn-Westfalen 30 beroeps brandweerkorpsen met 9.982 medewerkers en 396 vrijwillige brandweerkorpsen met 87.161 vrijwillige parttime leden en 4.813 voltijdse medewerkers.⁴⁴

Mannen en vrouwen

Het aandeel brandweervrouwen was in 2021 als volgt verdeeld in Noordrijn-Westfalen: 170 vrouwen werkten bij de beroepsbrandweer en 6.920 vrouwen bij de vrijwillige brandweer. Dit wil zeggen dat slechts 1.7 % van de beroeps vrouw was, en bijna 8 % van de vrijwilligers.⁴⁵ Ten opzichte van de eerste versie van dit rapport betekent dit dat er sprake is van een toename van 2 % van het aantal vrouwelijke vrijwilligers, en een daling van 1.3 % van het aantal vrouwelijke beroeps.

⁴² "Wer ein Berufsfeuerwehrmann oder eine Berufsfeuerwehrfrau werden möchte, sollte mindestens einen guten Hauptschulabschluss und in der Regel eine erfolgreich abgeschlossene handwerkliche Berufsausbildung vorweisen können" (<https://www.feuerwehrmagazin.de/wissen/berufsfeuerwehr-ausbildung-berufsfeuerwehrmann-werden-fragen-und-antworten-41521>).

⁴³ Zie ook: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/25796/brandweervrouwen-erfenis-van-de-ddr#:~:text=In%20Duitsland%20zijn%20meer%20dan,de%20reddingswerkers%20vaak%20handen%20tekort>.

⁴⁴ <https://www.im.nrw/zahlen-daten-und-fakten-zur-gefahrenabwehr>. Dit totaal van 101.956 is meer dan de 94.680 die in de eerste versie van dit rapport genoemd staat. Daarmee wijkt Noordrijn-Westfalen af van andere landen, waar het aantal brandweermensen afneemt.

⁴⁵ <https://www.im.nrw/zahlen-daten-und-fakten-zur-gefahrenabwehr>. Het aandeel meisjes bij de jeugdbrandweer ligt beduidend hoger op 20 %, en bij de kinderbrandweer op bijna 29 %.

2.4 Taken

Op nationaal niveau houdt het in 2004 opgerichte *Bundesamt für Bevölkerungsschutz und Katastrophenhilfe* (BBK)⁴⁶ (federale dienst voor civiele bescherming en rampenbestrijding) zich bezig met opleiding en training, onderzoek (op het gebied van onder andere chemische, biologische, radioactieve en nucleaire stoffen (CBRN) en geneeskundige aspecten van rampenbestrijding) en het bevorderen van vrijwilligerswerk en internationale samenwerking. Ter ondersteuning van de hulpdiensten in de deelstaten beschikt deze dienst over blusmiddelen en materieel voor geneeskundige hulpverlening die bij grootschalige incidenten op het gebied van CBRN (decontaminatie) kunnen worden ingezet. Eind 2023 werden de banden tussen de BBK en brandweerscholen in Noordrijn-Westfalen aangehaald en werd afgesproken nauwer te gaan samenwerken.⁴⁷

Technisches Hilfswerk (THW)

Het *Technisches Hilfswerk* (THW), dat voor 98 procent uit vrijwilligers bestaat, valt onder het Duitse ministerie van Binnenlandse Zaken. De dienst telt 668 lokale afdelingen en verleent op verzoek (als aanvulling op de taken van de brandweer en ambulancediensten) ondersteuning aan de deelstaten of neemt bepaalde taken over. Taken die door het *Technisches Hilfswerk* worden uitgevoerd, zijn onder andere:

- > technische hulpverlening op het gebied van infrastructuur (elektriciteitsvoorziening, riool, drinkwater en bruggenbouw)
- > technische rampenbestrijding (lokaliseren, redden en bergen)
- > technische hulp bij wateroverlast en overstromingen
- > hoogteredding
- > redding te water
- > inrichten van tijdelijke telecommunicatievoorzieningen en noodhuisvesting.⁴⁸

De vrijwilligers van het THW hebben niet hetzelfde opleidingsniveau als wat in Nederland van brandweervrijwilligers wordt verwacht.

2.5 Opleiding en training

De inhoud van de brandweeropleidingen is sinds 2012 landelijk gestandaardiseerd in het *Feuerwehrdienstvorschrift 2* (FwDV 2), dat weliswaar gericht is op de vrijwillige brandweer, maar geldt voor alle soorten brandweermensen. Voor de beroeps kunnen er echter per Bundesland verschillende aanvullende eisen zijn. De eisen die in het FwDV 2 staan, gelden als minimum.⁴⁹ De basisopleiding wordt meestal bij de lokale brandweer zelf (of op Kreisniveau) gevolgd; bijscholing en specialistische training vinden vanwege financiële en organisatorische redenen plaats in brandweerscholen van de afzonderlijke Bundesländer.⁵⁰ Dit betekent dat er soms geoefend moet worden met materieel dat niet beschikbaar is bij het eigen korps.

Op grond van de Noordrijn-Westfaalse *Gesetz über den Feuerschutz und die Hilfeleistung* zijn de operationele vrijwillige brandweermensen verplicht om deel te nemen aan oefeningen, trainingen en bijscholingen (§ 9).

⁴⁶ https://www.bbk.bund.de/DE/Home/home_node.html.

⁴⁷ <https://www.bbk.bund.de/SharedDocs/Kurzmeldungen/DE/2023/12/21-kooperationsvereinbarung-feuerwehr-bbk.html>.

⁴⁸ https://www.thw.de/DE/Startseite/startseite_node.html.

⁴⁹ Zie bijvoorbeeld: https://www.nlbk.niedersachsen.de/startseite/infothek/infobereich_brandschutz/rechtsgrundlagen_brandschutz/feuerwehr_dienstvorschriften/downloadbereich-feuerwehr-dienstvorschriften-156921.html.

⁵⁰ Voor een lijst, zie: https://www.idf.nrw.de/service/downloads/pdf/aktuell_landesfeuerweherschulen.pdf.

2.6 Overig

Opkomsttijden

Wettelijke opkomsttijden verschillen per Duitse regio, met maximale tijden tussen de 8 minuten (in stedelijke gebieden) en 17 minuten (in landelijke gebieden). Uit een studie uit 2021 van het Institut der Deutschen Wirtschaft blijkt dat in sommige regio's de opkomsttijden wel bijna een half uur kunnen zijn.⁵¹ Hierbij is alleen gekeken naar de aanrijtijd vanaf de kazerne, niet naar de totale tijd vanaf de melding.

Voertuigbezetting

De Normenausschuss Feuerwehrwesen (FNFW) van het Duits instituut voor normering (DIN) is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van normen voor brandbestrijding en brandpreventie.⁵² De FNFW heeft ook normen ontwikkeld voor de bezetting van de meeste brandweervoertuigen. Het voertuig dat het sterkst overeenkomt met de Nederlandse tankautospuit is een Löschgruppenfahrzeug, dat bemand wordt door een Gruppe, de tactische basiseenheid (ploeg) in Duitsland. Een Gruppe bestaat uit 9 brandweerlieden. Andere typen brandweervoertuigen kunnen bemand worden door 2, 3 of 6 mensen.⁵³

⁵¹ <https://www.iwkoeln.de/presse/iw-nachrichten/henry-goecke-so-lange-wartet-deutschland-auf-die-feuerwehr.html>.

⁵² <https://www.din.de/de/mitwirken/normenausschuesse/fnfw>.

⁵³ <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.din.de/resource/blob/799602/5c547f9f9c9cf047ba308ac9ac9f8de5/feuerwehrfahrzeug-typenliste-25-fassung-2023-11-data.pdf>.

3 België

3.1 Algemeen

Op 1 januari 2022 had België ruim 11 miljoen inwoners.⁵⁴ De bevolkingsdichtheid was toen gemiddeld 377 inwoners per vierkante kilometer.^{2, 55} De structuur van de staat is vrij complex; beslissingsbevoegdheid ligt niet bij de federale regering en het federale parlement, maar is verdeeld over verschillende ‘partners’: naast de federale staat staan gemeenschappen (de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap) en gewesten (het Vlaamse Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest).⁵⁶ De federale staat, de gemeenschappen en de gewesten zijn juridisch elkaars gelijke, maar zijn bevoegd voor verschillende domeinen.

In de Belgische grondwet is vastgelegd dat het land vier taalgebieden omvat: het Nederlandse, Franse, Duitse en een tweetalig gebied: Brussel-Hoofdstad. De drie eerstgenoemde taalgebieden zijn eentalig als het gaat om de bestuurstaal. Het gebied Brussel-Hoofdstad is tweetalig: Frans en Nederlands⁵⁷. De taalgrens loopt tussen het Nederlandstalige Vlaanderen in het noorden van België en het Frans en Duitstalige Wallonië.

3.2 Bestuur, organisatie en financiering

De Belgische brandweer is opgedeeld in 34 hulpverleningszones (hierna: zones) en Brandweer Brussel (zie Figuur 2.1). Tot 2015 was de Belgische brandweer voornamelijk gemeentelijk georganiseerd. Daarna is het land overgegaan van een gemeentelijke organisatie naar een zogenaamd ‘zonaal’ systeem, vergelijkbaar met de Nederlandse regionalisering van de brandweer met de inwerkingtreding van de Wet Veiligheidsregio’s in 2010. Doel was een betere organisatie van de hulpverlening, het vergroten van de veiligheid van burgers en hulpverleners en een professionalisering van de hulpdiensten, onder andere door een grotere uniformering.⁵⁸

De wettelijke basis voor de organisatie van de brandweer is gelegen in de ‘Wet betreffende de civiele veiligheid’ van 15 mei 2007. In de wet zijn bepalingen opgenomen over uitrusting en materieel, het toezicht op de hulpverleningszones, de taken van de brandweer⁵⁹, het gezag en de leiding, en de financiering. De zones zijn (hoofd)werkgever van het brandweerpersoneel.

⁵⁴ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking>.

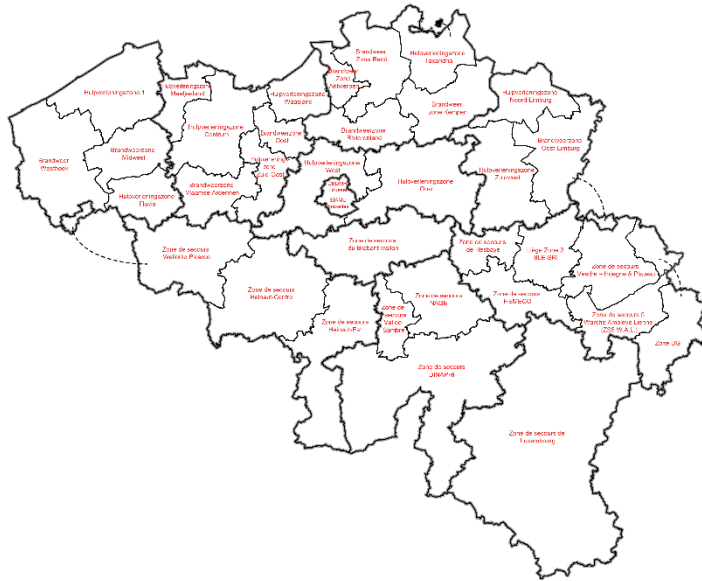
⁵⁵ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/bevolkingsdichtheid#:~:text=Op%201%20januari%202022%20bedraagt,Node%20met%2023.234%20inwoners%2Fkm%C2%B2>.

⁵⁶ https://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_staat.

⁵⁷ <https://www.vlaanderen.be/taalwetwijzer/taalgebieden-in-belgie>.

⁵⁸ <https://www.civieleveiligheid.be/nl/zonewerking>.

⁵⁹ https://etaamb.openjustice.be/nl/wet-van-15-mei-2007_n2007000663.html.

Figuur 2.1 Belgische hulpverleningszones (Bron: <https://www.civieleveiligheid.be>)

Financiering

In België worden de hulpverleningszones grotendeels gefinancierd door de federale overheid en de gemeente. Ook kan er sprake zijn van provinciale dotaties en vergoedingen van opdrachten waarvan de Koning de terugvordering machtigt.⁶⁰ Daarnaast kan de brandweer een aantal interventies in rekening brengen; degene voor wie de interventie gebeurde, betaalt doorgaans de kosten, tenzij iemand anders aansprakelijk is. In dat geval betaalt die de kosten. Het gaat om interventies die doorgaans niet tot het takenpakket van de Nederlandse brandweer behoren, zoals wespverdeling. Daarnaast kunnen er kosten in rekening gebracht worden voor het openen van deuren, brandpreventieadvies en het leegpompen van kelders en dergelijke.⁶¹ In 2022 is in België als geheel 0,2 % van het BNP besteed aan de brandweer ('fire-protection services').⁶²

3.3 Personeel

Bij de Belgische brandweer werkten in 2022 in totaal 17.112 brandweermensen, van wie 61 % vrijwilligers.⁶³ Het aandeel vrijwilligers bij de Belgische brandweer is daarmee kleiner dan in Nederland (en kleiner dan de 67 % van de 18.000) die genoemd staat in de eerste versie van dit rapport). Net als in Nederland kunnen de vrijwilligers (en zeker die van korpussen in grote gemeenten) beter worden aangeduid als 'on-call brandweermensen'. Zij hebben dezelfde opleiding gevolgd als beroeps en voeren in principe dezelfde taken uit.⁶⁴ Verloning⁶⁵ is (bij gelijke graad) gelijk voor alle zones. Omdat vrijwilligers een andere hoofdwerkgever hebben, zijn er wel enkele verschillen tussen beroepsbrandweermensen en vrijwilligers als het gaat om bepaalde verlopen en specifieke regelingen. Vrijwilligers

⁶⁰ <https://www.civieleveiligheid.be/nl/zonewerking>.

⁶¹ <https://www.zuidwestlimburg.be/nieuws/wat-kost-de-brandweer>.

⁶² Statistics | Eurostat (europa.eu).

⁶³ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.civieleveiligheid.be/sites/default/files/explorer/infographie_stat_personnel_si_05-2023_nl.pdf.

⁶⁴ <https://nipv.nl/wp-content/uploads/2022/02/20190930-BA-Rechtspositie-brandweervrijwilligers-def.pdf>.

⁶⁵ Hoewel er bij vrijwilligers geen sprake is van een formele arbeidsrelatie; er wordt daarom ook wel gesproken over 'vergoeding' in plaats van 'loon'.

daarentegen hebben anders dan het beroepspersoneel wel recht op fiscale vrijstelling en een vrijstelling van sociale zekerheidsbijdragen.⁶⁶

Mannen en vrouwen

In 2022 waren van de 17.112 brandweermensen er 405 vrouw (2,37 %). Dit is iets groter dan de 1 à 2 % die genoemd staat in de eerste versie van dit rapport. Van de 405 vrouwelijke brandweermensen uit 2022 was een vijfde beroeps; de rest was vrijwilliger. Als gekeken wordt naar alle operationele personeelsleden – wat wil zeggen: inclusief ‘ambulanciers’ (zie paragraaf 3.4) – is het aandeel vrouwen opvallend groter. Van de in totaal 18.882 operationele personeelsleden was 1112 vrouw; 64 % van hen was ambulancier. Slechts 6 % was officier.⁶⁷

3.4 Taken

De taken die aan de brandweer zijn toebedeeld, zijn vastgelegd in een Koninklijk besluit (d.d. 7 april 2003) en lijken sterk op die van de brandweer in Nederland.⁶⁸ Het belangrijkste verschil is waarschijnlijk dat de Belgische brandweer ook zorgdraagt voor het spoedvervoer van gewonden, ofwel de ambulancedienst. Daarnaast doet de Belgische brandweer ook aan wespenverdelging en -bestrijding (en ontvangt hiervoor ook vrij veel meldingen!), al is dit geen dringende taak. Meerdere meldingen (via gemeenten) worden gebundeld, waarna de brandweer langskomt. Meestal wordt wespenbestrijding gedaan door vrijwilligers.⁶⁹

Bij grote en specialistische incidenten werkt de brandweer samen met de Civiele Bescherming. Dit is een federale hulpdienst die helpt bij rampen en de brandweer en andere hulpdiensten kan ondersteunen met personeel en materiaal.⁷⁰ In het onderstaande kader is meer informatie opgenomen.

Civiele bescherming

De civiele bescherming is er ter versterking en ondersteuning van hulpdiensten. In tegenstelling tot de brandweer biedt ze geen eerstelijns hulp aan burgers. Dit betekent dat burgers zich dus niet rechtstreeks kunnen wenden tot deze organisatie. De Civiele Bescherming beschikt over expertise en personeel voor taken op het gebied van: CBRN (chemisch, biologisch, radiologisch en nucleair), Search en Rescue, Heavy Technical Deployment en Incident en Crisis Management.

Naast de basistaken heeft de brandweer ook een aantal specialistische taken, bijvoorbeeld bij het vrijkomen van gevaarlijke stoffen en technische hulpverlening. Deze taken vereisen een speciale opleiding. Sommige specialistische teams zijn samengesteld uit personeel van de brandweer en de Civiele Bescherming.

Bij incidenten en rampen wordt opgeschaald volgens een aan de Nederlandse GRIP-structuur verwant systeem, waarin drie niveaus of fasen (gemeentelijk, provinciaal of federaal)

⁶⁶ <https://www.civieleveiligheid.be/nl/inhoud/over-het-personeel>.

⁶⁷ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.civieleveiligheid.be/sites/default/files/explo-rer/infographie_stat_personnel_si_05-2023_nl.pdf.

⁶⁸ https://www.belgium.be/nl/justitie/veiligheid/voorzorgen_nemen/veiligheidsdiensten/brandweer#:~:text=U%20kan%20de%20brandweer%20op,er%20niemand%20in%20levensgevaar%20is.

⁶⁹ Zie <https://wespennest.vlaanderen/blog/ik-heb-een-wespennest-komt-de-brandweer-onmiddellijk#:~:text=Het%20is%-20vooral%20historisch%20in,voornamelijk%20door%20professionele%20verdelgers%20uitgevoerd>.

⁷⁰ <https://www.civieleveiligheid.be/nl/contact-0>.

worden onderscheiden. In de gemeentelijke en provinciale fase vindt coördinatie plaats door een coördinatiecomité, dat wordt voorgezeten door de burgemeester of de gouverneur van de provincie. De coördinatie op de plaats van het incident gebeurt in een multidisciplinaire Commandopost operaties (CP-Ops).⁷¹ Naast monodisciplinaire interventieplannen bestaan er in elke gemeente en provincie eigen algemene nood- en interventieplannen.⁷²

3.5 Opleiding en training

In totaal zijn er acht zogenaamde 'brevetopleidingen' die overeenstemmen met de acht verschillende rangen bij de brandweer.⁷³ Opleidingen worden verzorgd door de provinciale opleidingsinstituten die onder supervisie van de federale overheid staan. Voor de rang van brandweer zijn er geen diplomavereisten; voor sergeant is een bachelordiploma verplicht en voor de rang van kapitein een masterdiploma.⁷⁴

De opleiding start na aanwerving door een hulpverleningszone. Iemand die is aangenomen als sergeant of kapitein moet dezelfde basisopleiding volgen als iemand die geworven is als brandweer (manschap), maar dan aangevuld met andere brevetopleidingen waarin de nadruk meer ligt op het aansturen en opleiden van de manschappen.

Beroepsbrandweermensen volgen de opleiding overdag tijdens werkuren; vrijwilligers volgen de opleiding in het weekend en/of 's avonds. Zij hebben ook de mogelijkheid de opleiding meer te spreiden in de tijd en kunnen voor bepaalde modules Vlaams Opleidingsverlof aanvragen bij hun hoofdwerkgever. Brandweervrijwilligers worden ook betaald tijdens het volgen van de opleiding, net als vrijwilligers in Nederland.⁷⁵

De basisopleiding duurt 240 uur. De zone waarvoor iemand werkzaam is, kan bepalen welke aanvullende opleidingen er nog gevolgd moeten worden; deze zijn afhankelijk van de specifieke risico's in de zone. Na het behalen van een module, kunnen brandweermensen-in-opleiding worden ingezet bij incidenten waarvoor zij in die module zijn opgeleid; zij hoeven dus niet eerst alle modules van de basisopleiding gevolgd te hebben.⁷⁶

Multidisciplinaire oefeningen vinden in België minimaal eens per jaar plaats. De verschillende hulpdiensten zorgen daarnaast voor het oefenen van hun monodisciplinaire interventieplannen.⁷⁷

3.6 Overig

Opkomsttijden

België kent sinds 2007 het uitgangspunt van 'de snelste adequate hulp'. Dit wil zeggen dat het brandweerkorps dat het snelst op de plaats van het incident kan zijn, wordt opge-

⁷¹ <https://crisiscentrum.be/nl/wat-doen-overheden/crisisbeheer/coordinatie-van-de-noodsituatie>.

⁷² <https://crisiscentrum.be/nl/wat-doen-overheden/voorbereiding/noodplannen>.

⁷³ De rangen zijn: brandweer; korporaal, sergeant, adjudant, luitenant, kapitein, majoor en kolonel.

⁷⁴ <https://brandweer.be/nl/school/pivo-opleidingscentrum-voor-de-brandweer>; <https://brandweer.be/nl/vacatures>.

⁷⁵ <https://pompiers.be/nl/basisopleiding>.

⁷⁶ <https://pompiers.be/nl/node/1537>.

⁷⁷ <https://crisiscentrum.be/nl/wat-doen-overheden/voorbereiding/organisatie-van-oefeningen>.

roepen.⁷⁸ Regels hiervoor zijn uitwerkt en vastgelegd in een Koninklijk besluit, waarin kaders worden gesteld ten aanzien van het materieel en/of de personele bezetting bij incidenten.⁷⁹ België kent echter geen landelijke richtlijnen voor opkomsttijden. In 2005 is door de Commissie Paulus⁸⁰ geadviseerd een maximum van 12 minuten voor een beroepskorps en van 15 minuten voor een vrijwilligerskorps aan te houden.⁸¹ Dit is echter nooit wettelijk vastgelegd. Wel worden er statistieken verzameld over opkomsttijden. Zo had de Belgische brandweer in 2020 gemiddeld 11 minuten en 21 seconden nodig om ter plaatse te geraken. Er zitten wel grote verschillen tussen de zones en korpsen. De beroepsbrandweer is over het algemeen sneller ter plaatse dan de vrijwilligers. Daarnaast liggen de uitruktijden in Wallonië veel hoger dan in Vlaanderen. In uitgestrekte, landelijke zones liggen de opkomsttijden ook hoger.⁸²

Voertuigbezetting

In de Belgische regelgeving is voor (bepaalde) incidenten voorgeschreven hoe de hulpverlening eruit moet zien wat betreft materieel en personeel (in termen van bezetting en soort personeel). Bepalingen hierover zijn vastgelegd in het 'Koninklijk besluit tot vaststelling van de minimale voorwaarden voor de snelste adequate hulp en van de adequate middelen'.

In het Besluit wordt onder andere gesproken over de minimale bezetting van een autopomp (een tankautospuiter) en bij welk incidenttype dit voertuig wordt ingezet. In 2021 zijn er enkele aanpassingen voorgesteld die inmiddels zijn doorgevoerd. Zo is het mogelijk om met twee autopompen met ieder een bemanning van vier brandweermensen – in plaats van de gebruikelijke zes – uit te rukken, in plaats van met één autopomp met de gebruikelijke bemanning. Dit is vergelijkbaar met het Nederlandse 'uitruk op maat'. Voorwaarden zijn dat dit een niet-structurele werkwijze is die alleen wordt toegepast als er binnen een gegeven tijd geen zes brandweermensen beschikbaar zijn voor één autopomp.

Verder is het mogelijk om op basis van een optionele risicoanalyse (vergelijkbaar met een risicoprofiel gericht op het brandweeroptreden) geen officier ter plaatse te sturen met de eerste uitruk. Wel moet een officier oproepbaar zijn.⁸³

⁷⁸ Koninklijk besluit van 10 november 2012 tot vaststelling van de minimale voorwaarden van de snelste adequate hulp en van de adequate middelen. | Civiele Veiligheid.

⁷⁹ https://www.civiele-veiligheid.be/sites/default/files/2013-07-10mo_adequatemiddelen_09-2022_0.pdf

⁸⁰ De Commissie Paulus moest met voorstellen komen om de civiele hulpdiensten in België te hervormen. Op basis van haar adviesrapport zijn onder andere de hulpverleningszones ingevoerd, zie paragraaf 3.2.

⁸¹ <https://www.senate.be/www/?Mlval=/publications/viewPubSplit&TID=50349873&LANG=nl>.

⁸² https://www.securitecivile.be/sites/default/files/explorer/rapports_annuels/statistieken_hulpverleningszones_bw_2020.pdf.

Zie ook: https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20190708_04500359.

⁸³ <https://news.belgium.be/nl/aanpassing-van-de-minimale-voorwaarden-van-de-snelste-adequate-hulp-en-de-adequate-middelen>.

4 Frankrijk

4.1 Algemeen

Op 1 januari 2021 had Frankrijk 67,64 miljoen inwoners.⁸⁴ In 2021 was de bevolkingsdichtheid 123,27 mensen per vierkante kilometer. Frankrijk heeft een flink aantal grote steden.⁸⁵

Het Europese grondgebied van Frankrijk bestaat sinds de hervorming van 2016 uit dertien regio's. Daarnaast vormen de Franse overzeese gebieden tezamen vijf regio's, waar hier niet verder op in zal worden gegaan. Het regionale bestuur heeft primair als taak bij te dragen aan de economische en sociale ontwikkeling van de regio. De dertien regio's op het Europese grondgebied zijn onderverdeeld in totaal 96 departementen.⁸⁶

De hoogste bestuurder van een departement is een prefect.⁸⁷ De prefect – die door de Franse president wordt benoemd (en kan worden ontslagen) en binnen het departement het standpunt van de regering dient uit te dragen – heeft zelfstandige bestuurlijke bevoegdheden en is verantwoordelijk voor een divers takenpakket (van openbare orde en ruimtelijke ordening tot monumentenzorg). Deze sterke band tussen Parijs en de hoogste bestuurder van een departement is een belangrijk kenmerk van de Franse gecentraliseerde eenheidsstaat. Het bestuur van een departement bestaat verder uit een algemene raad en een dagelijks bestuur.⁸⁸

Binnen de departementen zijn nog eens drie bestuurslagen te onderscheiden, te weten: arrondissementen (320 op het vaste land, 2019), kantons (2054 in 2015) en gemeenten (34,836 op het vaste land, 2021). De arrondissementen en kantons hebben echter feitelijk alleen administratieve bevoegdheden. Ook de bevoegdheden van (de vele kleine) gemeenten zijn beperkt, hoewel ze een grote vrijheid hebben om nationaal beleid te implementeren. Het bestuurlijk zwaartepunt op decentraal niveau ligt dus bij de departementen.⁸⁹

4.2 Bestuur, organisatie en financiering

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken is verantwoordelijk voor de brandweezorg. De 'Wet tot modernisering van de civiele bescherming nr. 2004-811 van 13 augustus 2004' (*Loi n° 2004-811 du 13 août 2004 de modernisation de la sécurité civile*) regelt de civiele bescherming; in een decreet van 23 augustus 2011 staan de organisatie en bevoegdheden beschreven van de Algemene Directie Civiele Bescherming en Crisisbeheersing (Direction Générale de la Sécurité Civile et de la Gestion des Crises - DGSCGC). De DGSCGC bestaat uit een

⁸⁴ <https://www.statista.com/statistics/459939/population-france/>.

⁸⁵ <https://www.statista.com/statistics/270339/population-density-in-france/>.

⁸⁶ Een departement heeft bestuurlijke bevoegdheden op het terrein van infrastructuur, economische ontwikkeling en onderwijs.

⁸⁷ De hoogste bestuurder van het departement waar de hoofdstad van de regio gevestigd is, is tevens de hoogste bestuurder van de regio.

⁸⁸ Eens in de drie jaar wordt de helft van de leden van de algemene raad voor een periode van zes jaar gekozen; de leden van de algemene raad verkiezen uit hun midden een dagelijks bestuur.

⁸⁹ <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/France-Introduction.aspx>.

dienst crisisplanning en -beheer; een subdirectoraat crisisparaatheid en een subdirectoraat nationale middelen; een directoraat brandweer (met een subdirectoraat doctrine en human resources) en een subdirectoraat internationale zaken, middelen en strategie. De belangrijkste taken van de DGSCGC op het gebied van brandweezorg zijn het beheren van de brandweerkorpsen en toezicht houden op de Nationale Hogere School voor Brandweerofficieren. De DGSCGC is ook belast met het beheer van het SDIS-netwerk (Service Départemental d'Incendie et de Secours: departementale brandweer- en reddingsdiensten).⁹⁰

Sinds medio jaren negentig valt de dagelijkse brandweezorg, waar tevens de spoedeisende ambulancedienst (Véhicule de Secours et d'Assistance aux Victimes) onder valt, onder verantwoordelijkheid van het departement.⁹¹ Brandweerkorpsen zijn sindsdien ondergebracht bij een Service Départemental d'Incendie et de Secours (SDIS). Een SDIS valt onder het bestuurlijk gezag van de prefect. Het administratieve beheer is in handen van een Raad van Bestuur (die bestaat uit verkozen leden van de departementale algemene raad en vertegenwoordigers van enkele gemeenten). De belangrijkste uitzondering op deze organisatie vormen de steden Parijs en Marseille, die al sinds vroeger tijden een militair brandweerkorps hebben en onder het Ministerie van Defensie vallen.⁹²

Financiering

De financiële bijdrage van gemeenten aan de (departementale) begroting van de brandweer wordt jaarlijks door de Raad van Bestuur van de SDIS vastgesteld. Daarbij wordt rekening gehouden met kleine gemeenten (minder dan 5.000 inwoners) en gemeenten waar slechts een gering aantal vrijwillige brandweermensen actief is. De departementale brandweer- en reddingsdiensten worden voor 59 % gefinancierd door de departementsraden en voor 41 % door de gemeenten en openbare intergemeentelijke samenwerkingsinstellingen (EPCI). In 2021 bedroeg het totale budget 5384 miljoen euro; dit is 86 euro per inwoner.⁹³ In 2022 is in Frankrijk als geheel 0,3 % van het BNP besteed aan de brandweer ('fire-protection services').⁹⁴

4.3 Personeel

In 2021 beschikte Frankrijk over 252.700 brandweermensen (sapeurs-pompiers). Daarvan werkt 5 % bij de militaire brandweer (Parijs en Marseille) en is 17 % beroepsmatig actief. De overige brandweermensen (78 %) zijn vrijwilliger; sinds 2012 is dit aandeel vrijwel gelijk gebleven.⁹⁵ Voor de eerste hulpverlening aan slachtoffers beschikt de brandweer over 13.169 medisch specialisten (artsen, apothekers, verpleegkundigen en dierenartsen) van wie 95 % als vrijwilliger actief is.⁹⁶ Per 100.000 inwoners beschikt Frankrijk over 357

⁹⁰ <https://www.proculther.eu/dgscgc/>.

⁹¹ De reorganisatie was gebaseerd op de wet op de brandweer en reddingsdiensten uit 1996 (*Loi 96-369 relative aux services d'incendie et secours*).

⁹² De *Brigade de Sapeurs-Pompiers de Paris* (BSPP) is verantwoordelijk voor de brandweezorg in Parijs en de departementen 92, 93 en 94; het *Bataillon de Marins-Pompiers de Marseille* (BMPM), voor de brandweezorg in Marseille en omgeving.

⁹³ <https://www.pompiers.fr/pompiers/nous-connaître/chiffres-cles>; Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer (2022), p.51. Het totale budget dat in 2011 aan de brandweer werd besteed, bedroeg € 4.751 miljoen (ofwel € 85,- per hoofd van de bevolking). Daarvan werd 43 % gefinancierd door gemeenten; het overige deel werd betaald door de departementen (in casu de SDIS).

⁹⁴ Statistics | Eurostat (europa.eu).

⁹⁵ Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer (2022), p.15.

⁹⁶ Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer (2022), p.24.

brandweermensen, met een gemiddelde leeftijd van 38 jaar (de beroeps zijn gemiddeld 43, de vrijwilligers 35 jaar).⁹⁷

Beroepsbrandweermensen worden geworven na het slagen voor een examen. Er is geen leeftijdsgrens (meer) om deel te nemen aan het examen. Alleen voor de werving van militaire brandweermensen geldt een leeftijdsgrens van 25 jaar.⁹⁸ Vrijwilligers worden geworven – in principe in de rang van brandwacht – voor een periode van vijf jaar, die stilzwijgend verlengbaar is. Het eerste jaar is een proefjaar. Verlenging is afhankelijk van medische en fysieke geschiktheid.⁹⁹

Mannen en vrouwen

In Frankrijk is het aantal brandweervrouwen als sinds jaren hoger dan in andere West-Europese landen: in 2021 was maar liefst 20 % van de brandweermensen vrouw; dit is 6 % meer dan in 2020. Dit aantal bevat beroeps, vrijwilligers en militaire brandweermensen.¹⁰⁰ Maar ook in Frankrijk ziet men problemen bij het werven van vrouwen voor de (vrijwillige) brandweer. Zo werd in 2020 een symposium georganiseerd met als onderwerp gelijkheid tussen vrouwen en mannen bij de brandweer. Vervolgens is een wetsvoorstel ingediend om dit onderwerp op de agenda te houden.¹⁰¹ Vrouwen blijven gemiddeld ook korter bij de brandweer: gemiddeld zijn zij 7 jaar en 8 maanden verbonden aan de vrijwillige brandweer, tegenover een totaal gemiddelde van 11 jaar en 7 maanden.¹⁰²

4.4 Taken

Op grond van artikel 2 van wetnummer 96-369 van 3 mei 1996 zijn brandweer- en reddingsdiensten verantwoordelijk voor de preventie en bestrijding van branden en de hulpverlening aan de bevolking bij andere ongevallen, rampen en catastrofes. Ook is de brandweer verantwoordelijk voor de coördinatie van de voorbereiding op rampen en crises.¹⁰³ Binnen de brandweer zijn verder specialistische teams voor onder andere chemische risico's, inzetten in gevaarlijke gebieden en reddingsoperaties te water.¹⁰⁴

Ook bij de rampenbestrijding en crisisbeheersing vervullen de departementen een centrale rol. Bij bovenlokale incidenten is de bestuurlijke aansturing in handen van de prefect. Daarnaast zijn in dit kader de 22 regio's ondergebracht in zeven 'zones de défense'. Een zone de défense verleent ondersteuning aan departementen, zodra een ramp of crisis de grenzen van een departement overstijgt. De zone de défense coördineert bijvoorbeeld de uitwisseling van hulpverleningsmiddelen tussen departementen of de doorstroming van het verkeer. Ze zijn ook verantwoordelijk voor onder meer het leveren van expertise en het trainen van brandweermensen.¹⁰⁵

⁹⁷ Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer (2022), p. 77.

⁹⁸ <https://www.pompiers.fr/grand-public/devenir-sapeur-pompier/devenir-sapeur-pompier-professionnel-spp>.

⁹⁹ <https://www.pompiers.fr/tour-de-france-2023/renseignements/devenir-sapeur-pompier-volontaire-spv>.

¹⁰⁰ <https://www.pompiers.fr/pompiers/nous-connaître/chiffres-cles>; Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer (2022), p.28. In 2013 was bij de niet-militaire korpsen gemiddeld 13 % vrouw.

¹⁰¹ <https://www.lagazettedescommunes.com/669101/sapeurs-pompiers-des-pistes-pour-poursuivre-la-feminisation-des-effectifs/>.

¹⁰² Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer (2022), p.65.

¹⁰³ Zie: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000742224/?isSuggest=true>.

¹⁰⁴ <https://www.pompiers.fr/pompiers/votre-carriere/formation/specialites-chez-les-sapeurs-pompiers>.

¹⁰⁵ https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000025503132/LEGISCTA000028284621/; <https://sdis24.com/le-sdis24/la-securite-civile-en-france/>.

4.5 Opleiding en training

De DGSCGC is verantwoordelijk voor de opleiding en training van brandweermensen en voor het toezicht op de brandweer.¹⁰⁶ Alle brandweermensen krijgen een basisopleiding; voor beroepsbrandweermensen is het daarnaast wenselijk zich verder te specialiseren. De basisopleiding voor vrijwilligers is afgestemd op de taken die worden uitgevoerd op de locatie waar ze zullen komen te werken, en duurt circa dertig dagen, verspreid over een tot drie jaar.¹⁰⁷

De opleiding voor de functies van brandwacht tot onderofficier vindt op lokaal niveau plaats. Voor hogere officiersfuncties – waarvoor een hogere beroepsopleiding als vooropleiding wordt gevraagd – is de opleiding op nationaal niveau georganiseerd aan de school voor brandweerofficieren, l'École nationale supérieure des officiers de sapeurs-pompiers (EN-SOSP).¹⁰⁸

4.6 Overig

Opkomsttijden

Gemiddeld zitten er 14 minuten en 49 seconden tussen de noodoproep en de aankomst van de brandweer; hiervan worden 2 min 21 sec besteed aan het verwerken van de melding en de overige 12 min 28 aan het uitsturen van de brandweer tot de aankomst van het eerste voertuig. 67 % van de tijd die wordt besteed aan interventies wordt afgehandeld door vrijwilligers.¹⁰⁹ De afgelopen jaren is de opkomsttijd toegenomen, terwijl het aantal brandweerpos-ten juist is afgenomen.¹¹⁰ Voor zover achterhaald kon worden, zijn er geen wettelijke maxi-male opkomsttijden bepaald.

Voertuigbezetting

De grootte van de bezetting hangt af van het type voertuig. Zo wordt uitgerukt naar onder andere verkeersongevallen met een véhicule de secours et d'assistance aux victimes (een reddings- en hulpverleningsvoertuig) of een véhicule de secours routier (noodhulpvoertuig), waarin meestal drie brandweermensen plaatsnemen. Een Franse tankautospuiter (fourgon pompe-tonne) wordt bemenst door maximaal acht brandweelieden.¹¹¹

¹⁰⁶ <https://www.proculther.eu/dgscgc/>.

¹⁰⁷ <https://www.pompiers.fr/tour-de-france-2023/reenseignements/devenir-sapeur-pompier-volontaire-spv>.

¹⁰⁸ <https://www.pompiers.fr/pompiers/votre-carriere/formation-des-sapeurs-pompiers>.

¹⁰⁹ Ministère de l'Intérieur et des Outre-mer (2022), p.61, 65.

¹¹⁰ <https://politique.pappers.fr/question/hausse-delai-moyen-traitement-lalerte-sapeurs-pompiers-QANR5L16QE15548#:~:text=le%20d%C3%A9put%C3%A9%20tient%20tout%20d,de%2014%20min%20et%2052>.

¹¹¹ <https://www.pompiers.fr/pompiers/nous-connaître/vehicules-des-sapeurs-pompiers>.

5 Het Verenigd Koninkrijk

5.1 Algemeen

Het Verenigd Koninkrijk heeft in vergelijking met Nederland zowel grotere dichtbevolkte stedelijke gebieden (een stad als Londen telt bijvoorbeeld al meer dan 9 miljoen inwoners¹¹²), als veel uitgestrektere plattelandsgebieden (vooral in Noord-Ierland, Schotland en Wales). De bevolkingsdichtheid in de vier landsdelen van het Verenigd Koninkrijk verschilt daardoor aanzienlijk. In Engeland, waar 56.550.000 mensen woonden in 2020, is de bevolkingsdichtheid gemiddeld 434 inwoners per km²; in Wales 153 (met een totaal van 3.170.000 inwoners), in Noord-Ierland (1.896.000 inwoners) 137 en in Schotland (5.466.000 inwoners) slechts 70 inwoners per km².¹¹³

Net als in Duitsland beschikken de landsdelen op verschillende beleidsterreinen over een grote mate van autonomie. Behalve Engeland, dat volledig ondergeschikt is aan Westminster, hebben de andere drie landsdelen ook hun eigen parlement. De landsdelen verschillen behalve in vigerende wetgeving ook in bestuurlijke structuur. Zo verschilt per landsdeel niet alleen de naamgeving van lokale overheden, maar op sommige terreinen verschillen ze ook wat betreft bevoegdheden. Sinds 2015 is Noord-Ierland ingedeeld in elf 'local government districts'.¹¹⁴ Schotland bestaat uit 32 'council areas' en Wales uit 22 'unitary authorities'. Engeland is opgedeeld in 9 'regions', die op hun beurt zijn onderverdeeld in totaal 59 'unitary authorities', 24 'shire counties' (graafschappen), 32 'London boroughs' (deelgemeenten); de 'City of London' heeft een aparte status als 'City Corporation', en 36 'metropolitan districts' (grootstedelijke gebieden).¹¹⁵

5.2 Bestuur, organisatie en financiering

In het Verenigd Koninkrijk wordt de organisatie van de brandweer in de eerste plaats bepaald door de bestuurlijke indeling van het land. De wettelijke basis van de brandweer is daardoor niet in elk landsdeel hetzelfde. De *Fire and Rescue Services Act 2004* geldt bijvoorbeeld alleen voor de brandweerorganisatie in Engeland en Wales. Deze wet legt nadruk op brandpreventie en heeft de brandweer belast met enkele nieuwe taken (in het kader van de crisisbeheersing), maar biedt de korpsen ook meer vrijheid om naar eigen inzicht invulling te geven aan de wijze waarop aan lokale prioriteiten wordt voldaan. De *Fire and Rescue Services Act 2004* is anno 2024 nog steeds van kracht zonder wijzigingen die van belang zijn voor het voorliggende document.¹¹⁶

¹¹² 9,002,488 in 2020, zie: <https://data.london.gov.uk/dataset/londons-population>.

¹¹³ Cijfers zijn afkomstig van het Office for National Statistics. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/bulletins/annualmidyearpopulationestimates/mid2020>; <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/datasets/populationestimatesfor-ukenglandandwalescotlandandnorthernireland>; <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/bulletins/populationandhouseholdestimateswales/census2021>.

¹¹⁴ Deze hebben de voormalige 26 *district council areas* vervangen.

¹¹⁵ <https://www.ons.gov.uk/methodology/geography/ukgeographies/administrativegeography>.

¹¹⁶ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/21/contents>.

In 2006 werd bepaald in de *Government of Wales Act 2006* dat het parlement van Wales de bevoegdheid geeft om wetten uit te vaardigen met betrekking tot de brandweer en 'fire safety'; deze act neemt echter niet de bevoegdheid weg van Westminster om nieuwe wetgeving op dit terrein in te voeren die ook geldt voor Wales. Voor de brandweerorganisatie in Noord-Ierland geldt (nog steeds) de *Fire Services (Amendment) Act (Northern Ireland) 1950*. Sinds 2013 is in Schotland de *Police and Fire Reform (Scotland) Act 2012*¹¹⁷ de basis voor de brandweerorganisatie aldaar.

Sinds de hervorming van 2013 heeft Schotland één Scottish Fire and Rescue Service in plaats van acht regionale brandweren; deze brandweer is opgesplitst in drie regio's, die in totaal 357 (soms zeer kleine, zie Figuur 5.1) brandweerposten herbergen.¹¹⁸ Ook Noord-Ierland heeft een gecentraliseerde brandweer, de Northern Ireland Fire & Rescue Service (NIFRS).¹¹⁹ Engeland en Wales daarentegen hebben lokale brandweren waarover Fire (and rescue) authorities toezicht houden; dit zijn er momenteel 44 in Engeland en 3 in Wales.¹²⁰

Figuur 5.1 Bridge of Orchy community fire station, Schotland (foto: © Malc McDonald (cc-by-sa/2.0))

Financiering

De fire authorities dragen de verantwoordelijkheid voor de brandweerorganisatie en ook een deel van de kosten. Deze worden deels betaald uit lokale, specifiek voor de brandweezorg geheven belastingen, en deels uit een financiële bijdrage van de nationale overheid. In het jaar 2020-2021 besteedde Westminster in totaal 3153 miljoen pond aan de brandweer¹²¹: 2.343 miljoen pond in Engeland, 414 miljoen in Schotland¹²², 169 miljoen in Wales en 94 miljoen in Noord-Ierland.¹²³ Per hoofd van de bevolking is dit 41 pond (Engeland), 76 (Schotland¹²⁴), 53 (Wales) en 50 (Noord-Ierland).¹²⁵ Gemiddeld over het hele Verenigd Koninkrijk

¹¹⁷ Deze heeft de *Fire (Scotland) Act 2005* vervangen.

¹¹⁸ <https://www.firescotland.gov.uk/about-us/who-we-are/>; https://www.firescotland.gov.uk/media/2383887/fs_org_stats_2021-22.pdf (p.1).

¹¹⁹ <https://www.nifrs.org/home/about-us/>.

¹²⁰ <https://fireengland.uk/national-overview>; <https://www.wlga.wales/fire-and-rescue>.

¹²¹ Dit is een toename van 2731 miljoen in 2017-2018 die deels verklaard kan worden door de coronapandemie, zie https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1091951/E02754802_PESA_2022_elay.pdf, p. 75.

¹²² Dit was 372 in 2011 (Audit Scotland, 2012).

¹²³ https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1091951/E02754802_PESA_2022_elay.pdf.

¹²⁴ Dit was 71.5 in 2011 (Audit Scotland, 2012).

¹²⁵ https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1091951/E02754802_PESA_2022_elay.pdf.

gaat het om zo'n 47 pond per hoofd van de bevolking; dit is vrijwel gelijk aan het bedrag dat genoemd staat in de eerste versie van dit rapport (46 pond per inwoner). Desalniettemin heeft de overheid sinds 2013 flink bezuinigd op de brandweer, in ieder geval in het landsdeel Engeland.¹²⁶

Schotland steekt dus met kop en schouders boven de rest uit. Wat dat betreft is er in vergelijking met de vorige versie van het voorliggende rapport niet veel veranderd: ook toen kostte de Schotse brandweer relatief veel geld.¹²⁷ Een sluitende verklaring kon hiervoor niet worden gegeven. Mogelijk zou die deels samenhangen met de relatief slechte staat van woningen, in combinatie met het rook- en drinkgedrag van de bewoners. Mede daardoor zouden in Schotland meer incidenten en woningbranden plaatsvinden dan in andere delen van het Verenigd Koninkrijk. Rond 2012 was het aantal woningbranden en het aantal doden als gevolg van brand in Schotland twee keer zo groot als in die andere twee landsdelen. Daarnaast zouden de grote afstanden die in de meer afgelegen gebieden moeten worden afgelegd, verhoudingsgewijs een groter beslag op de begroting leggen.

5.3 Personeel

In het hele Verenigd Koninkrijk is zo'n 42.000 aan fte werkzaam in een repressieve functie voor de brandweer. Bijna vanzelfsprekend is het merendeel van hen te vinden in het landsdeel Engeland. Volgens de Fire Brigades Union is het aantal repressieve functionarissen echter sterk afgenomen sinds 2013 als gevolg van flinke bezuinigingen.¹²⁸ In Tabel 5.1 op de volgende pagina worden voor de vier landsdelen het aantal beroeps- en het aandeel vrijwillige brandweermensen weergegeven.

Van de brandweermensen in Engeland¹²⁹ is circa 27 % vrijwilliger of een zogenoemde 'retained firefighter'.¹³⁰ De brandweerorganisaties van de andere drie landsdelen zijn in omvang beduidend kleiner en bestaan voor een groter deel uit vrijwilligers. Van de Schotse brandweermensen is bijna 40 % retained firefighter. Binnen de Noord-Ierse brandweerorganisatie is dit iets meer dan 53 %. Van de brandweermensen in Wales is ongeveer 37 % een retained firefighter (zie tabel 5.1)

De retained firefighters vervullen dezelfde taken als beroepsbrandweermensen en krijgen, naast een jaarlijkse donatie, een financiële vergoeding voor uitrukken, rampoefeningen en de uren die worden besteed aan opleiding en training (waarvoor een minimum geldt van twee uur per week).¹³¹ Wel verschilt hun contract op onderdelen van dat van beroepsbrandweermensen (bijvoorbeeld in het aantal kazernediensten of rampoefeningen dat moet worden bijgewoond). Hoewel retained firefighters vooral werkzaam zijn bij korpsen in rurale gebieden, kan het aantal uitrukken waarvoor een retained firefighter wordt ingezet in sommige gevallen oplopen tot meer dan 500 per jaar.¹³²

¹²⁶ <https://www.fbu.org.uk/publications/fire-and-rescue-service-matters-austerity-continues-fire-and-rescue-service>.

¹²⁷ In 2011 lagen de kosten van Schotse brandweerkorpsen tussen £ 43 en £ 75 per inwoner.

¹²⁸ <https://www.fbu.org.uk/publications/fire-and-rescue-service-matters-austerity-continues-fire-and-rescue-service>.

¹²⁹ In Engeland is het aantal brandweermensen met zo'n 20 % gedaald tussen 2010 en 2021 volgen een artikel in The Guardian, <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/aug/13/firefighter-numbers-in-england-down-20-since-2010-analysis-shows>.

¹³⁰ Dit zijn brandweertoolen die naast hun betaalde baan op afroep voor het brandweerkorps beschikbaar zijn.

¹³¹ Zie 'Categories of employees' op: http://www.hse.gov.uk/foi/internalops/ocs/300-399/334_5.htm#para3.

¹³² Zie bv. https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fassets.gov.ie%2F242869%2Fd04df987-07f5-40d5-8121-e9767141de49.pdf&psig=AOvVaw0dFPMw1T9O3bfcDV_HCtdN&ust=1705677212071000&source=images&cd=vfe&ved=0CAYQn5wMahcKEwiwt4jSneeDAXUAAAAAHQAAAAQBA, p. 7.

Tabel 5.1 Beroeps- en vrijwillige brandweermensen in fte (in Noord-Ierland: personen), Verenigd Koninkrijk (2022)

Landsdeel	Totaal repressief	Beroeps (wholetime fire-fighters)	Retained / on-call fire-fighters
Engeland ¹³³	31,064 fte	22,642 fte	8,422 fte
Schotland ¹³⁴	5.956 fte ¹³⁵	3.528 fte	2.375 fte
Noord-Ierland ¹³⁶	1.711 personen	797 personen	914 personen
Wales ¹³⁷	3.462 fte	1.474 fte	1,279 fte
Totaal fte (ongeveer¹³⁸)	42.193¹³⁹	28.441	12.990

Mannen en vrouwen

Net als in 2012 vervullen vrouwen bij de Britse brandweer over het algemeen vooral staf- of ondersteunende functies. Dit neemt niet weg dat de brandweerkorpsen in de verschillende landsdelen ernaar streven het aantal vrouwen (ook onder repressieve brandweermensen) te vergroten en hier – zij het zeer langzaam – ook in slagen.

Engeland

In het totaal was op 31 maart 2021 18 % van het Engelse brandweerpersoneel vrouw. Op datzelfde moment was 7.5 % van de circa 34.000 repressieve brandweermensen vrouw, vergeleken met 4.3 % in 2012. Deze toename is echter vooral veroorzaakt door een afname van het aantal mannelijke brandweermensen. Het aantal vrouwen in absolute aantallen nam namelijk slechts licht toe met 850, terwijl het aantal mannen terugliep met bijna 8.000.¹⁴⁰ Het aantal vrouwen in (repressieve) brandweerfuncties verschilt sterk per gebied: zo is in Gloucestershire maar liefst 17.1 % van de repressieve brandweermensen vrouw, en op het Isle of Wight maar 3.2 %.¹⁴¹

Wales

In Wales verschilt het aandeel vrouwen eveneens sterk per regio. Zo was in 2020 zo'n 6 % van de brandweermensen in Midden en West-Wales vrouw (een toename van 2 % vergeleken met 2015). In Zuid-Wales was in 2020 slechts 3 % vrouw, terwijl in Noord-Wales in dat jaar 9 % van de brandweermensen vrouw was (vergeleken met 6 % in 2014).¹⁴²

¹³³ <https://www.gov.uk/government/statistics/fire-and-rescue-workforce-and-pensions-statistics-england-april-2021-to-march-2022>

¹³⁴ <https://www.firescotland.gov.uk/publications/document/?id=420>.

¹³⁵ In dit totaal is ook 53 fte van de 'retained full time' brandweerbieden opgenomen.

¹³⁶ <https://www.nifrs.org/wp-content/uploads/2022/11/Annual-Report-Statement-of-Accounts-2021-22.pdf>.

¹³⁷ <https://www.gov.wales/fire-and-rescue-authorities-operational-statistics-april-2022-march-2023>.

¹³⁸ In werkelijkheid zal dit aantal iets lager liggen, omdat voor Noord-Ierland geen fte's, maar daadwerkelijke personen zijn geteld.

¹³⁹ In 2012 was dit aantal nog 52.190; het aantal beroeps was toen 33.375.

¹⁴⁰ <https://www.ons.gov.uk/economy/governmentpublicsectorandtaxes/publicspending/articles/actiivitiesspendingandproductivityinthefireandrescueservicesince2009/2019-05-30>; https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1111747/fire-statistics-data-tables-fire1103-051121.xlsx.

¹⁴¹ https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1111747/fire-statistics-data-tables-fire1103-051121.xlsx.

¹⁴² <https://www.bbc.com/news/uk-wales-51309656>.

Schotland

In Schotland was in 2021-2022 14.5 % van het totale brandweerpersoneel vrouw en 85.5 % man; deze verhouding fluctueert weinig. Verreweg het grootste deel van het repressieve personeel is mannelijk (afhankelijk van de functie variërend tussen 81.1 % en 93.6 %), terwijl de 'control staff' voornamelijk uit vrouwen bestaat (83.9 %). Wat lager op de ladder ('support staff') is de verhouding wat meer in evenwicht. Tussen circa 2017 en 2022 is het aantal vrouwen behorend tot de 'Wholetime Operational staff' (zie paragraaf 5.5) toegenomen met 28.6 %. In diezelfde periode is het aantal vrouwen in de 'Retained Duty System staff' gestegen met 11.7 %.¹⁴³ Vergeleken met landsdeel Engeland ligt het aandeel vrouwen dus iets hoger.

Noord-Ierland

Noord-Ierland had voor het jaar 2021-2022 het streven om het aandeel vrouwen jaarlijks met 0,5 % te laten groeien. In dat jaar is dat inderdaad gelukt: van 5,22 % in 2020-2021 is het aandeel vrouwen toegenomen naar 5,98 % in 2021-2022.¹⁴⁴

5.4 Taken

In alle vier de landsdelen zijn de taken van de brandweer hetzelfde, zoals volgt uit de *Fire and Rescue Services Act 2004*.¹⁴⁵ De Fire and Rescue Authorities moeten branden blussen, levens en eigendommen beschermen (dit laatste in tegenstelling tot de brandweer in Nederland), en mensen redden en beschermen bij verkeersincidenten en bij andere noodsituaties. Daarnaast dienen zij informatie te verzamelen om risico's te beoordelen in het gebied dat zij bestrijken en de gezondheid en veiligheid van hun werknemers te beschermen. Een belangrijk begrip is 'community fire safety', waarbij de Fire and Rescue Services samenwerken met lokale gemeenschappen op het gebied van (brand)veiligheid.¹⁴⁶

Naast de *Fire and Rescue Services Act* is er uit hetzelfde jaar 2004 de *Civil Contingencies Act*.¹⁴⁷ Deze wet legt een verplichting op aan 'categorie-1-hulpverleners' om het risico van noodsituaties te beoordelen, plannen te maken en uit te voeren. Onder categorie 1 vallen de traditionele hulpdiensten zoals politie, brandweer, ambulancediensten, kustwacht en lokale overheden. Deze categorie-1-hulpverleners zijn ook verantwoordelijk voor het waarschuwen en informeren van de bevolking met betrekking tot noodsituaties. De wet verplicht de hulpdiensten tevens om meer samen te werken en informatie uit te wisselen, ook met andere partijen die een rol kunnen spelen tijdens een noodsituatie, zoals nutsbedrijven.

De brandweer kan bijvoorbeeld met andere hulpdiensten, lokale overheden, nutsbedrijven en private partijen in zogenoemde 'Local Resilience Forums' samenwerken aan de voorbereiding op rampen en crises. In veel steden en gemeenten zijn dergelijke resilience forums ontstaan, zoals 'The London Resilience Partnership'.¹⁴⁸ De samenwerking tussen diensten, burgers en bedrijfsleven is recent nog versterkt met de publicatie van 'The Resilience Framework 2023'.¹⁴⁹

¹⁴³ https://www.firescotland.gov.uk/media/2383887/fs_org_stats_2021-22.pdf, p.10.

¹⁴⁴ <https://www.nifrs.org/wp-content/uploads/2022/11/Annual-Report-Statement-of-Accounts-2021-22.pdf>.

¹⁴⁵ <https://www.local.gov.uk/topics/fire-and-rescue/fire-role-models/roles-and-responsibilities-fire-rescue-authorities>;
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/21/contents>.

¹⁴⁶ <https://www.firesafe.org.uk/community-fire-safety/>.

¹⁴⁷ <https://www.legislation.gov.uk>.

¹⁴⁸ <https://www.london.gov.uk>.

¹⁴⁹ <https://www.gov.uk/government/publications/the-resilience-framework-2023-implementation-update>.

Daarnaast geeft de brandweer in het kader van de brandpreventie voorlichting aan burgers. Burgers kunnen een afspraak maken voor een 'Safe and Well visit', waarbij de lokale brandweer langskomt om een brandveiligheidsadvies betreffende hun woning te geven.¹⁵⁰ Er wordt dan ook veel nadruk gelegd op communicatie en communicatieve vaardigheden bij het werven van personeel.¹⁵¹ Bij bedrijven wordt toegezien op de naleving van brandveiligheidsvoorschriften door de Health and Safety Executive of door de lokale autoriteiten.¹⁵² Voorts is er de Fire Protection Association (FPA), die informatie en advies verstrekt over brandgevaar middels onder andere folders, publicaties, voorlichting en training.¹⁵³

5.5 Opleiding en training

Engeland

Wholetime firefighters

De opleiding voor wholetime firefighters (beroeps) verschilt enigszins tussen de verschillende Engelse brandweer- en reddingsdiensten; de basiscursus duurt meestal rond de twaalf weken.¹⁵⁴ Tijdens hun verdere loopbaan moeten brandweermensen zich voortdurend bijhouden.

On-call firefighters

De 'retained firefighters' of 'on-call firefighters' moeten een basisopleiding volgen. Deze verschilt per brandweer- en reddingsdienst, maar omvat een aantal trainingen op de brandweerkazerne en onderwijs aan een opleidingscentrum. Sommige brandweer- en reddingsdiensten splitsen de initiële training op in verschillende modules die in het eerste jaar gevolgd moeten worden. Andere bieden een langere basiscursus aan. Naast de basisopleiding is aanwezigheid bij een wekelijkse oefenavond van twee of drie uur op de kazerne verplicht, plus periodieke opfriscursussen. Daarnaast zijn er optionele trainingen te volgen.¹⁵⁵

Schotland

Wholetime firefighters

Beroeps volgen sinds 2023 een drie jaar durend opleidingsprogramma in de vorm van een 'Modern Apprenticeship', wat betekent dat ze werken en leren tegelijk. Onderdeel van dit programma zijn de twee beroepskwalificaties (vocational qualifications) die voorheen de opleiding van nieuwe brandweermensen vormden en bestaan uit een intensief trainee-programma van drie maanden.¹⁵⁶

On-call firefighters

Aspiranten zijn verplicht om gedurende tien dagen een basistraining te volgen op een SFRS-locatie. Binnen twaalf weken na afronding van deze cursus moeten zij tien dagen deelnemen

¹⁵⁰ <https://www.fireservice.co.uk/safety/>.

¹⁵¹ <https://www.fireservice.co.uk/recruitment/>.

¹⁵² <https://www.hse.gov.uk/fireandexplosion/workplace.htm>.

¹⁵³ <https://www.thefpa.co.uk/>.

¹⁵⁴ Zo volgen kandidaten in Surrey een opleiding gedurende 13 aaneengesloten weken op een opleidingscentrum (<https://www.surreycc.gov.uk/community/fire-and-rescue/recruitment/become-a-firefighter>). In Leicester duurt de basisopleiding tien tot twaalf weken (<https://leics-fire.gov.uk/careers-with-us/recruitment-old/wholetime-firefighter-training-course/>), in Devon en Somerset 12 weken, en in Bedfordshire 14 weken (<https://www.dsfire.gov.uk/careers/become-wholetime-firefighter>; <https://www.bedsfire.gov.uk/careers/wholetime>).

¹⁵⁵ <https://www.fireservice.co.uk/recruitment/retained-firefighters/>.

¹⁵⁶ <https://www.firescotland.gov.uk/careers/wholetime-firefighter/wholetime-firefighter/>; <https://internationalfireandsafetyjournal.com/scottish-fire-and-rescue-service-recruits-in-the-the-north/>; <https://www.skillsdevelopmentscotland.co.uk/media/vfjgn4pf/modern-apprenticeship-framework-firefighting-at-scfq-level-7.pdf>.

aan een cursus over het gebruik van ademlucht. Daarnaast moeten ze trainingssessies bijwonen; deze vinden meestal 's avonds plaats in de plaatselijke brandweerkazerne en duren twee of drie uur. Tijdens deze oefenavonden krijgen de aspiranten les in gebruik en onderhoud van materieel. Tevens zijn er diverse aanvullende trainingen en cursussen.¹⁵⁷

Wales

Wholetime firefighters

In Wales hangt de duur van de opleiding af van de vaardigheden van de aspirant en de planning van de verschillende trainingsonderdelen. Gemiddeld duurt de opleiding tussen de 18 en 24 maanden.¹⁵⁸

On-call fire fighters

De on-call firefighters worden opgeleid volgens dezelfde standaarden als de beroeps. Na een basisopleiding moeten zij één keer per week verplicht deelnemen aan een oefenavond van ongeveer drie uur. De basisopleiding bestaat uit drie modules, die respectievelijk zes, tien en drie dagen duren.¹⁵⁹

Noord-Ierland

De opleiding en training, en daarmee het gebruik van procedures en materieel, van Noord-Ierse brandweermensen is geüniformeerd. In Cookstown is een nieuw 'Learning & Development Centre' opgericht, met allerlei faciliteiten om de juiste trainingen te kunnen verzorgen.¹⁶⁰

5.6 Overig

Opkomsttijden

De Britse brandweer kent geen wettelijk verplichte opkomsttijden; deze zijn in 1998 afgeschaft.¹⁶¹ Sinds het afschaffen zijn de opkomsttijden in alle landsdelen sterk toegenomen; op verschillende plekken en in verschillende jaren is dan ook de alarmklok geluid door de brandweer, die deze toename wijt aan de soms drastische bezuinigingen (zie ook paragraaf 5.2).¹⁶²

Engeland

De gemiddelde totale opkomsttijd bij primaire branden (primary fires¹⁶³) in Engeland tussen maart 2022 en maart 2023 was 9 minuten en 13 seconden, de langste opkomsttijd sinds er vergelijkbare statistieken beschikbaar zijn (1995). Het gaat om een stijging van 23 seconden ten opzichte van het voorgaande jaar, en om een toename van 1 minuut 9 seconden

¹⁵⁷ <https://www.firescotland.gov.uk/careers/on-call-firefighter/recruitment-process-for-on-call-firefighter/>.

¹⁵⁸ <https://www.northwalesfire.gov.wales/about-us/recruitment-and-vacancies/full-time-wholetime-firefighters/faq/>.

¹⁵⁹ <https://www.northwalesfire.gov.wales/about-us/recruitment-and-vacancies/on-call-firefighters/>; <https://www.northwalesfire.gov.wales/media/341038/rds-candidate-booklet-english-final.pdf>; https://www.southwalesfire.gov.uk/app/uploads/2023/07/3989-On-Call-Information-Booklet_en_2023_english_spreads.pdf.

¹⁶⁰ <https://www.nifrs.org/wp-content/uploads/2022/11/Annual-Report-Statement-of-Accounts-2021-22.pdf>.

¹⁶¹ In Schotland golden tot 2005 nog wel richtlijnen; de opkomsttijd moest worden gebaseerd op een inschatting van het risico op brand en de ernst van eventuele gevolgen (Audit Commission, 2012).

¹⁶² Zie bv.: <https://www.thescottishsun.co.uk/news/8904585/tories-fire-engines-longer-wait/>; <https://www.glasgowtimes.co.uk/news/23935887.firefighters-warning-cuts-will-cost-lives/>.

¹⁶³ 'Primary fires' zijn branden in niet-verlaten gebouwen en voertuigen of in buitenstructuren, branden met gewonden of reddingen, of branden waarbij vijf of meer brandweerlieden aanwezig zijn.

vergeleken met tien jaar geleden (8 minuten en 4 seconden). De grootste toename was te zien in de aanrijtijd, die met 19 seconden steeg tot 6 minuten en 14 seconden.¹⁶⁴

Schotland

In 2021 was de gemiddelde opkomsttijd 8 minuten en 8 seconden, 19 % hoger dan in 2013 (6 minuten 5 seconden) toen de Schotse brandweer werd gecentraliseerd. Sinds die centralisatie is de opkomsttijd elk jaar toegenomen. Door de centralisatie is ook het aantal meldkamers afgenomen van acht naar drie.¹⁶⁵

Wales

Net als in Engeland en Schotland neemt in Wales de responstijd toe; waar de brandweer in 2020-2021 nog bij 64 % van de primary fires binnen tien minuten aanwezig was, is dit percentage in 2022-2023 gedaald tot 58 %.¹⁶⁶ In verstedelijkte delen van het gebied is de responstijd korter dan in agrarische gebieden.

Noord-Ierland

Noord-Ierland heeft wel streefcijfers; in 2021 was het de bedoeling dat in 90 % van de gevallen de opkomsttijd van beroepsbrandweerkorpsen maximaal 10 minuten was, en van vrijwillige korpsen 20 minuten. In praktijk presteerden de vrijwillige korpsen beter dan het doel: in 91,4 % van de gevallen werd het streven van 20 minuten opkomsttijd gehaald. Voor de beroeps lag het percentage lager dan het doel: in 84,3 % van de gevallen was de opkomsttijd maximaal 10 minuten.¹⁶⁷

Voertuigbezetting

Engeland

De Engelse tankautospuiter (rescue pump) wordt over het algemeen bemenst door vijf brandweerlieden; in sommige gevallen kan hiervan worden afgeweken en kan worden uitgerukt met vier mensen.¹⁶⁸ In andere regio's daarentegen rukken soms wel negen mensen uit met een rescue pump.¹⁶⁹ Er zijn echter ook vergelijkbare voertuigen in bepaalde regio's die mogen uitrukken met drie brandweermensen, zoals de Pump Rescue Ladder.¹⁷⁰ Kortom: er zijn grote verschillen tussen de verschillende Engelse regio's.¹⁷¹

Net als in Nederland is er een discussie over de minimale uitruksterkte. Zo is in Cambridge-shire dit aantal teruggebracht van de aanbevolen vijf (of vier) naar drie, ondanks grote bezwaren. Argument hiervoor was dat door het kleinere aantal de opkomsttijd gereduceerd zou kunnen worden.¹⁷²

¹⁶⁴ <https://www.gov.uk/government/statistics/detailed-analysis-of-response-times-to-fires-year-to-march-2023/detailed-analysis-of-response-times-to-fires-attended-by-fire-and-rescue-services-england-april-2022-to-march-2023#FireType>.

¹⁶⁵ <https://www.thescottishsun.co.uk/news/8904585/tories-fire-engines-longer-wait/>; <https://www.thetimes.co.uk/article/fire-services-999-response-time-gets-longer-every-year-05k7tklzl>.

¹⁶⁶ <https://www.gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2023-10/fire-and-rescue-incident-statistics-april-2022-march-2023-824.pdf>.

¹⁶⁷ <https://www.nifrs.org/wp-content/uploads/2022/11/Annual-Report-Statement-of-Accounts-2021-22.pdf>.

¹⁶⁸ Zie bijvoorbeeld: [https://www.cambsfire.gov.uk/about-us/fleet-and-equipment/fleet/#:~:text=They%20hold%20%2C800-%20litres%20of,These%20fire%20engines%20have%20CCTV](https://www.cambsfire.gov.uk/about-us/fleet-and-equipment/fleet/#:~:text=They%20hold%20%2C800-%20litres%20of,These%20fire%20engines%20have%20CCTV;); <https://www.dsfire.gov.uk/fleet/medium-rescue-pump>

¹⁶⁹ <https://www.shropshirefire.gov.uk/fire-appliances>.

¹⁷⁰ <https://www.staffordshirefire.gov.uk/what-we-do/service-vehicles/>.

¹⁷¹ <https://forums.fireservice.co.uk/topic/2578-riding-with-a-crew-of-3/>.

¹⁷² <https://www.ctif.org/news/protests-uk-about-cutting-call-crew-sizes-down-three-dangerous-says-firefightersunion>. In 2017 werd een vergelijkbare discussie gevoerd in Tyne and Wear, waar onenigheid bestond over de wens om het minimum aantal terug te brengen naar vier. Zie: <https://www.fbu.org.uk/news/2017/10/31/reduced-fire-crew-sizes-will-put-lives-risk>.

Schotland

In Schotland moet elke post een minimum van vijf ploegleden beschikbaar hebben.¹⁷³ Uitge-
rukt wordt er met een minimum van vier, maar vanwege problemen met het vinden van
nieuwe vrijwilligers is de wens geuit om in sommige gevallen te mogen uitrukken met drie
mensen om zo de onderbemande posten open en aanrijtijden beperkt te houden.¹⁷⁴ Dit is
iets waarover het Schotse parlement moet beslissen. In *The Fire and Rescue Framework*
2022 van de Schotse Minister for Community Safety wordt echter alleen vermeld dat de
Schotse brandweer flexibel, innovatief en inclusief moet zijn met betrekking tot haar dienst-
verlening en planning en haar 'delivery model' moet aanpassen aan lokale omstandighe-
den.¹⁷⁵

Wales

Over de minimale hoeveelheid brandweermensen die in Wales mogen uitrukken, is geen in-
formatie gevonden, behalve het volgende: in midden- en West Wales zijn de posten bemand
met verschillende soorten ploegen, afhankelijk van de risico's in het gebied.¹⁷⁶ Dit kan erop
wijzen dat ook het aantal brandweermensen bij een uitruk varieert.

Noord-Ierland

Hierover is geen informatie gevonden.

¹⁷³ <https://www.bbc.com/news/articles/cg3k1zgd3x3o>.

¹⁷⁴ <https://www.northern-times.co.uk/news/call-to-change-fire-crew-numbers-game-254753/>.

¹⁷⁵ <https://www.gov.scot/publications/fire-rescue-framework-scotland-2022/pages/4/>.

¹⁷⁶ <https://www.mawwfire.gov.uk/eng/about-us/our-team/>.

6 Denemarken

6.1 Algemeen

Denemarken is een constitutionele monarchie; het land is bestuurlijk verdeeld in vijf regio's, twee regio's met speciale status en 98 gemeentes. Lokale autonomie is vastgelegd in de grondwet (paragraaf 82) en ver doorgevoerd; regio's en gemeentes zijn verantwoordelijk voor hun eigen zaken, voor zover die niet expliciet bij de staat zijn belegd. Dit betekent dat de 98 gemeentes veel zeggenschap hebben.¹⁷⁷

Op 1 januari 2022 telde Denemarken 5.873.420 inwoners; de bevolkingsdichtheid was 137 inwoners per vierkante kilometer, beduidend minder dan Nederland. Het grootste deel van de Denen woont in stedelijke gebieden.¹⁷⁸

6.2 Bestuur, organisatie en financiering

De brandweezorg behoort toe aan gemeenten. Op grond van de Deense rampbestrijdingswet (*Beredskabsloven*) zijn gemeenten verplicht een brandweer in te richten – al dan niet uitbested. Gemeenten kunnen afzonderlijk een brandweer inrichten, of gezamenlijk; in totaal zijn er vijf onafhankelijke gemeentelijke brandweerdiensten, en negentien gemeenschappelijke. Elk van deze diensten is verplicht de rampbestrijdingsorganisatie in een plan te beschrijven dat ter goedkeuring aan de gemeenteraad moet worden voorgelegd.¹⁷⁹

Een opvallend kenmerk van het Deense brandweerstelsel is dat de brandbestrijding voor een groot deel is uitbested. De grootste private aanbieder is Falck (zie het kader op de volgende pagina), die de brandbestrijding uitvoert in een groot deel van de 98 Deense gemeenten.¹⁸⁰ Dit laat onverlet dat gemeenten bestuurlijk verantwoordelijk zijn voor de brandweezorg; aan hen is de keuze deze publiek dan wel privaat te organiseren. In het laatste geval wordt met de private aanbieder een 'service level agreement' (SLA) afgesloten over wat de gemeente voor welk bedrag mag verwachten. Er zijn ook tussenvormen mogelijk, bijvoorbeeld een gemeentelijk brandweerkorps dat door een particulier bedrijf wordt geassisteerd.¹⁸¹

¹⁷⁷ <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Denmark-Introduction.aspx>; <https://www.kl.dk/om-kl/english/kl-local-government-denmark#kl-s-history-f4>.

¹⁷⁸ <https://www.dst.dk/en/Statistik/emner/borgere/befolkning/befolkningstal>; <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/DNK/denmark/population-density#:~:text=The%20population%20density%20of%20Denmark%20in%202021%20was%20136.40%20people,a%200.49%25%20increase%20from%202020>; <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/DNK/denmark/urban-population>.

¹⁷⁹ Baastrup & Lynette, 2019.

¹⁸⁰ Couwenberg in *Magazine Nationale Veiligheid en Crisisbeheersing*, februari 2012, p. 18-20.

¹⁸¹ Kruize, 2012.

Het ontstaan van Falck als private brandweerorganisatie¹⁸²

Op 3 oktober 1884 vond in Kopenhagen een verwoestende brand plaats. De toen 19-jarige Sophus Falck hielp bij het reddingswerk. Kort daarna verbleef hij enkele jaren in New York, waar hij het plan opvatte om een eigen reddingskorps op te richten. In New York ontvingen namelijk reddingskorpsen van verzekeringsmaatschappijen een vaste bijdrage voor het beperken van schade bij brand. Eenmaal terug in Denemarken richtte hij op 3 oktober 1906 zijn eerste reddingskorps op in Kopenhagen. In de jaren daarna werden nieuwe korpsen opgericht in de steden Odense (1919), Aalborg (1920), Svendborg (1924) en Gentofte (1926).

Dit waren echter nog niet de brandweerdiensten waar Falck tegenwoordig om bekend is. In het begin van de 20^e eeuw was het in Denemarken al wel gebruikelijk dat over het verlenen van brandweerbijstand afspraken werden gemaakt. De Deense koop- of handelssteden hadden een eigen brandweerkorps en tussen de brandweer van een handelsstad en omliggende dorpen op het platteland bestonden afspraken over het verlenen van assistentie bij brand. Na onenigheid over een rekening voor het blussen van een brand in het dorp Lunde (gelegen op het eiland Funen), zegde het bestuur van Lunde in 1921 het contract met het brandweerkorps van Odense op. Falck, die inmiddels al enkele jaren op het brandweerterrein actief was, zag zijn kans schoon en bood de gemeenten op het eiland een voordelig contract aan. Hij investeerde in blusapparatuur en korte tijd later verzorgde Falck in veel gemeenten op het eiland het bluswerk.

Deze praktijk werd in de politie- en brandweerwet van 1926 gereguleerd en daarmee stond de poort open naar (verdere) privatisering van de Deense brandweer; steeds meer gemeenten en ook handelssteden besteedden hun brandweeractiviteiten uit aan Falck, dat tegenwoordig op de internationale markt opereert en zich ook bezighoudt met het bieden van hulp aan auto's en trams, ambulancezorg, de verkoop van brandweermateriaal, het verzorgen van trainingen, redden van dieren en herstel van storm- en waterschade.¹⁸³ In 2011 verzorgde Falck in ruim twee derde van de gemeenten de brandweerbijstand. De contracten die door gemeenten met Falck worden aangegaan, hebben doorgaans een looptijd van vier tot tien jaar.

Als de gemeente besluit (een deel van) haar brandweertaken uit te besteden, dan moet dit via een openbare aanbesteding (conform de regels van de EU). Omdat feitelijk meestal alleen Falck een aanbod kan doen, wordt ter vergelijking een tegenbod uitgebracht door de gemeentelijke afdeling die de brandweertaken zou moeten uitvoeren als deze niet zouden worden uitbesteed. Bij de keuze voor de uitvoerder wordt zowel naar de prijs als de kwaliteit gekeken.

Op nationaal niveau vervult de *Beredskabsstyrelsen*, oftewel de Deense Emergency Management Agency (DEMA), een centrale rol. Dit agentschap (dat in 1993 is ontstaan uit een samengaan van het vroegere agentschap voor Civiele Bescherming en de brandweerspectie) valt onder het ministerie van Defensie, waar de politieke verantwoordelijkheid voor de brandweerbijstand en rampenbestrijding is belegd. De DEMO verleent vanuit zes dag en nacht bemande nationale centra zowel aan de brandweer als de politie en andere autoriteiten (materiele) ondersteuning. In circa 60 % van de gevallen gaat het om ondersteuning van de gemeentelijke brandweer en reddingsdiensten, en in de resterende 40 % om assistentie voor de politie en andere autoriteiten.¹⁸⁴

Elk van de nationale centra is bemand met circa 26 officieren, zestig speciaal getrainde dienstplichtigen die de ruggengraat van de organisatie vormen, en veertig tot honderd

¹⁸² Deze tekst, voornamelijk gebaseerd op Kruijze (2012), is voor een groot deel letterlijk overgenomen uit de eerste versie van dit rapport (p.9).

¹⁸³ <https://www.falck.com/about-us/who-are-we/our-history/>.

¹⁸⁴ <https://www.brs.dk/en/what-we-do/response-to-accidents-and-disasters/>.

vrijwilligers. Landelijk zijn er op elk moment van de dag en nacht ongeveer tweehonderd officieren en vierhonderd dienstplichtigen beschikbaar; bij grootschalige incidenten kan dit aantal worden uitgebreid tot 1150 dienstplichtigen, officieren en vrijwilligers (in 2020).¹⁸⁵ De organisatie heeft verscheidene taken: zo doet ze onder andere onderzoek, verzorgt crisiscommunicatie en onderwijs voor brandweermensen, houdt zich bezig met brandpreventie en overziet de gemeentelijke brandweer- en reddingsdiensten, waarvoor ze onder meer lokale risico's in kaart brengt.¹⁸⁶

Financiering

Aangezien in Denemarken een groot deel van de repressieve brandweertaken is uitbesteed, is het interessant te weten of dit de brandweertzorg ook goedkoper maakt. Dat lijkt inderdaad het geval: in 2021 besteedde Denemarken 0,1 % van de totale overheidsuitgaven aan brandweertzorg, het minste van alle landen van de Europese Unie.¹⁸⁷ Ter vergelijking: Nederland besteedt 0,4 % van de totale overheidsuitgaven aan brandweertzorg, wat net iets minder is dan het gemiddelde in de EU. Net als in 2012, toen de kosten voor de brandweer in Denemarken € 32,- per inwoner bedroegen¹⁸⁸, kunnen bij deze getallen echter allerlei vragen worden gesteld: zo is het onduidelijk of ook de kosten voor preventie en brandveiligheidsinspecties zijn meegenomen. Ook betekenen de lage overheidsuitgaven niet automatisch dat de brandbestrijdingstaken door Falck goedkoper worden uitgevoerd. Een verklaring kan immers ook zijn dat gemeenten, ook bij de uitvoering in eigen beheer, kostenbewuster zijn geworden.¹⁸⁹ Tevens is het mogelijk dat de private brandweer soms met wat ouder materieel werkt, en dus een wat langere periode van afschrijving heeft. Nadere vergelijking van de private en publieke brandweer zal ongetwijfeld tot verdere nuanceringen leiden.

6.3 Personeel

In Denemarken waren in 2021 in totaal 2277 mensen bij de brandweer werkzaam¹⁹⁰; dit is een sterke afname ten opzichte van eerdere jaren (in de vorige versie van dit rapport stond het getal 9500 genoemd). Volgens de Beredskabs forbundet (de vereniging van hulpdiensten) is 82 % van de Deense brandweermensen vrijwilliger of deeltijder.¹⁹¹ Voor hun beschikbaarheid en inzet ontvangen deeltijd c.q. vrijwillige brandweermensen een (zeer) bescheiden financiële vergoeding.¹⁹² De minister van Defensie bepaalt deze vergoeding.¹⁹³ Het vinden van voldoende vrijwilligers is niet eenvoudig: zo zoekt de helft van de brandweerkazernes in Denemarken nieuwe krachten en zijn er diverse wervingscampagnes opgezet.¹⁹⁴

Bij brandweerkorpsen in de grotere steden bestaat het personeel voornamelijk uit fulltime beroepsbrandweermensen; in kleinere steden en dorpen wordt meestal gebruikgemaakt van deeltijders en vrijwilligers, die naast hun baan oproepbaar zijn. Voor hen geldt als voorwaarde dat ze binnen vijf minuten na alarmering op de kazerne moeten zijn. Zij wonen en werken daarom veelal in de nabijheid van de kazerne. Sommige kleine plaatsen, vooral in

¹⁸⁵ <https://www.brs.dk/en/what-we-do/response-to-accidents-and-disasters/>.

¹⁸⁶ <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/organisations/danish-emergency-management-agency-dema>.

¹⁸⁷ <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220809-1>.

¹⁸⁸ Feitelijk betreft het 234 Deense kronen. Zie Kruize, 2012 en <http://www.beredskabsinfo.dk/indland/konsulentfirma-falck-ikke-billigere-end-kommuner/>.

¹⁸⁹ Zie Kruize, 2012 en <http://www.beredskabsinfo.dk/indland/konsulentfirma-falck-ikke-billigere-end-kommuner/>.

¹⁹⁰ Opmerkelijk is, dat elders sprake is van 2510 voltijdsmedewerkers: <https://www.statbank.dk/ERHV1>.

¹⁹¹ <https://www.blivbrandmandnu.dk/>.

¹⁹² Zie ook: <https://www.beredskabsinfo.dk/brandvaesen/debat-betalinger-til-deltidsbrandfolk-er-urimeligt-lav/>.

¹⁹³ Hoofdstuk 10, paragraaf 51 Deense rampbestrijdingswet (*Beredskabsloven*).

¹⁹⁴ Zie: <https://www.blivbrandmandnu.dk/>.

het zuidelijke deel van Jutland, hebben een kazerne die volledig door vrijwilligers wordt bemand.¹⁹⁵

Mannen en vrouwen

Van de 2277 uit 2021 brandweermensen waren er 305 vrouw, zoals te zien is in Figuur 6.1.¹⁹⁶ Dit percentage van ruim 13 % geeft echter niet weer hoeveel vrouwen er repressieve taken uitvoeren; volgens een artikel op de website van de Deense hulpdiensten is dit percentage ongeveer 5 %.¹⁹⁷ Het doel van 50 % vrouw¹⁹⁸ is dus nog heel ver weg.

Employed by industry (DB07), sex and time

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
842500 Fire service activities														
Total	7 827	7 901	7 945	8 411	8 860	8 641	8 165	7 632	7 361	6 679	6 381	6 281	5 893	2 277
Men	6 513	6 610	6 562	6 906	7 091	6 932	6 761	6 309	6 181	5 696	5 384	5 287	4 963	1 972
Women	1 314	1 291	1 383	1 505	1 769	1 709	1 404	1 323	1 180	983	997	994	930	305

Figuur 6.1 Mannen en vrouwen werkzaam bij de Deense brandweer

6.4 Taken

De taken van de brandweer zijn in de rampbestrijdingswet vastgelegd, waarvan de meest recente versie dateert uit 2009. In algemene zin dient de brandweer branden te voorkomen en te bestrijden, hulp te verlenen en schade als gevolg van rampen te beperken (par. 1 *Beredskabsloven*). Behalve branden gaat het dus ook om ongevallen, incidenten met gevaarlijke stoffen en het opruimen na verkeersongevallen. Sommige kazernes hebben een boot of duikploeg.¹⁹⁹ De brandweer is ook verantwoordelijk voor de eerste hulpverlening aan slachtoffers, totdat de ambulancedienst arriveert.

6.5 Opleiding en training

De minister van Defensie bepaalt welke opleiding en training vrijwilligers moeten hebben genoten.²⁰⁰ Om opgeleid te kunnen worden, moet de aspirant-brandweermens eerst worden aangenomen door een kazerne. Het 'basisonderwijs' (Insatsadvandessen) bestaat uit avond- en weekendonderwijs van meestal één module per week en in totaal 74 uur, vaak verzorgd op de plaatselijke brandweerkazerne. Daarna volgt een verdere training van 148 uur, die meestal in vier weken of acht weekenden voltooid kan worden. Tijdens deze training komen zaken aan bod als technische hulpverlening, zoek- en reddingsacties, duiken en EHBO.²⁰¹ De inhoud van de opleiding is voor vrijwilligers en beroeps hetzelfde.²⁰²

¹⁹⁵ Kruize, 2012; <https://www.blivbrandmandnu.dk/fakta/5-minutter>.

¹⁹⁶ Zie: <https://www.statbank.dk/RAS309>.

¹⁹⁷ <https://www.beredskabsinfo.dk/brandvaesen/nordsjaellands-brandvaesen-vil-have-flere-kvindelige-brandfolk/>.

¹⁹⁸ Zie: <https://www.blivbrandmandnu.dk/fakta/uddannelse>.

¹⁹⁹ <https://www.blivbrandmandnu.dk/fakta/det-praktiske>.

²⁰⁰ Hoofdstuk 10, paragraaf 51 Deense rampbestrijdingswet (*Beredskabsloven*).

²⁰¹ <https://www.blivbrandmandnu.dk/fakta/uddannelse>.

²⁰² <https://www.brs.dk/da/redningsberedskab-myndighed/uddannelse/uddannelser-og-kurser/saadan-bliver-du-brandmand/>.

6.6 Overig

Opkomsttijden

In 2021 was de opkomsttijd in Denemarken gemiddeld 8:04, iets hoger dan de voorafgaande jaren (tot 2016), maar niet hoger dan de waardes genoemde in de eerste versie van dit rapport.²⁰³ In 2021 werd in 75 % van de gevallen uitgerukt in 10 minuten; bij 94 % van de oproepen was de opkomsttijd maximaal 15 minuten.²⁰⁴ In Denemarken hoeft de brandweer echter niet aan een verplichte opkomsttijd te voldoen. In plaats daarvan is in regelgeving een uiterste vertrektijd vastgelegd (van vijf minuten na ontvangst van de melding).²⁰⁵ In 2021 was die gemiddeld 2:38 minuten.

Voertuigbezetting

Hierover is niets gevonden, maar gezien de grote mate van lokale autonomie, is het niet ondenkbaar dat er in Denemarken geen sprake is van een vaste voertuigbezetting.

²⁰³ Tussen 2007 en 2011 was de gemiddelde opkomsttijd bij branden toegenomen van 7:50 naar 8:06 minuten. Zie voor de waardes tussen 2016 en 2021: <https://statistikbank.brs.dk/sb#page=77fb3232-1de9-4c7b-baa2-1907d09b972c>.

²⁰⁴ Zie: <https://statistikbank.brs.dk/sb#page=b37b2e14-75d8-4cb3-9aeb-c74ec9a877a7>.

²⁰⁵ Zie hoofdstuk 2, paragraaf 7 van Verordening nr. 765 van 3 augustus 2005 (*Bekendtgørelse om risikobaseret kommunalt redningsberedskab*).

7 Zweden

7.1 Algemeen

Zweden is in vergelijking met Nederland een dunbevolkt land. In 2021²⁰⁶ had het 10.452.326 inwoners en een bevolkingsdichtheid van 25,7 inwoners per km² (ten opzichte van 519 inwoners per km² in Nederland, eveneens in 2021²⁰⁷). Ongeveer twee vijfde van de inwoners woont echter in of nabij de drie grootste steden: Stockholm (2.411.859), Göteborg (1.056.909) en Malmö (755.951).²⁰⁸ Het land is bestuurlijk ingedeeld in 25 provincies (län) en in totaal 290 gemeenten (*komunnen*).²⁰⁹

7.2 Bestuur, organisatie en financiering

Het Zweedse Bureau voor civiele rampenbestrijding (*Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*, MSB) is verantwoordelijk voor zaken op het gebied van civiele bescherming, openbare veiligheid en rampenbeheersing, wanneer er geen andere autoriteit verantwoordelijk is. Het MSB valt onder de minister van Justitie en werkt nauw samen met gemeenten, provincies, andere overheden, de private sector en diverse organisaties.²¹⁰ Sinds 1 januari 2021 is het MSB ook verantwoordelijk voor het toezicht op de reddingsdiensten van de gemeenten.²¹¹

In de meeste gevallen ligt de verantwoordelijkheid voor actie ter plaatse echter niet bij het MSB, maar bij gemeentelijke reddingsdiensten. Op grond van de *Lagen om skydd mot olyckor (2006:778)*²¹² (letterlijk vertaald: 'Wet op de bescherming tegen ongevallen') zijn namelijk gemeenten in principe verantwoordelijk voor de brand- en reddingsdiensten (*räddningstjänst*) (hoofdstuk 3, par. 7). De overheid of de door de overheid aangewezen autoriteit kan echter regels stellen over de wijze waarop het toezicht wordt gepland en uitgevoerd (hoofdstuk 5, par. 1; *2020: 882*).²¹³

De Zweedse reddingsdiensten zijn divers qua organisatie en beheer. Sommige gemeenten bezitten en beheren hun eigen reddingsdienst, terwijl andere samenwerken met naburige gemeenten.²¹⁴

²⁰⁶ <https://www.scb.se/en/>.

²⁰⁷ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37296ned/table?ts=1669978048823>.

²⁰⁸ In 2021, zie https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/en/ssd/START__BE__BE0101__BE0101A/FolkmandNov/table/tableViewLayout1/.

²⁰⁹ In 2022, zie: https://www.scb.se/contentassets/7a89e48960f741e08918e489ea36354a/kommunlankod_20211229.pdf.

²¹⁰ <https://www.msb.se/en/about-msb/our-mission/>.

²¹¹ <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/raddningstjanst-och-raddningsinsatser/>.

²¹² https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003778-om-skydd-mot-olyckor_sfs-2003-778/.

²¹³ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003778-om-skydd-mot-olyckor_sfs-2003-778/#K3.

²¹⁴ Lantz, Nilsson, Elmqvist, Fridlund & Svensson (2023).

Financiering

Gemeenten dragen ook volledig de kosten. Als de gemeentelijke middelen echter ontoereikend zijn, kan een beroep op nationale middelen c.q. materieel worden gedaan (hoofdstuk 7 van de *Lagen om skydd mot olyckor*). In 2022 werd in Zweden 0,2 % van het BNP besteed aan de brandweer, procentueel evenveel als Nederland en het EU-gemiddelde dat jaar.²¹⁵

7.3 Personeel

Volgens het MSB waren er 16016 personen in dienst bij de brandweer in 2022. Van alle brandweermensen was in dat jaar 69 % (11.066) als vrijwilliger (on-call) bij de brandweer werkzaam.²¹⁶ De meesten van hen waren werkzaam in dunbevolkte gebieden, maar ook in de grote steden als aanvulling op de voltijds brandweermensen.²¹⁷

On-call brandweermensen zijn oproepbaar voor noodmeldingen. Voor het werk dat ze voor de brandweer doen (inclusief de uren besteed aan opleiding, training en rampoefeningen) krijgen ze een financiële vergoeding; als primaire inkomstenbron hebben ze doorgaans een andere baan.²¹⁸ Een grote meerderheid van de Zweedse reddingsdiensten vindt het moeilijk om parttime (on-call) brandweermensen te werven en/of te behouden. Ongeveer een derde van de reddingsdiensten is vanwege het gebrek aan personeel gedwongen geweest hun geplande personeelsbezetting te wijzigen. Iets minder dan een derde had geen problemen met het werven of behouden van parttime brandweermensen.²¹⁹

De grotere steden hebben vaak voltijdsbrandweermensen; het gaat om een totaal van 4950 mensen in 2022. Het totale aantal brandweermensen is toegenomen; het aandeel parttimers is vrijwel gelijk gebleven.²²⁰

Mannen en vrouwen

Van de 11.066 parttime brandweermensen uit 2022 waren er 918 vrouwen (8,3 %) en 10148 mannen.²²¹ Van de 4950 voltijdsbrandweermensen waren er 345 vrouw (7 %). Over de periode 2013-2022 is het aandeel vrouwen licht toegenomen, zowel in deeltijd als voltijd.²²²

7.4 Taken

In 2022 kwamen de Zweedse gemeentelijke reddingsdiensten in actie bij ongeveer 116.700 incidenten en missies. Circa 29.600 daarvan waren ongevallen met enige vorm van letsel en

²¹⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/cofog/>.

²¹⁶ <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/raddningstjanst-och-raddningsinsatser/statistik-om-olyckor-brander-och-skador/personal-i-raddningstjanstens-utryckningstjanst/>.

²¹⁷ Lantz, Nilsson, Elmqvist, Fridlund & Svensson (2023).

²¹⁸ Lantz, Nilsson, Elmqvist, Fridlund & Svensson (2023).

²¹⁹ <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/raddningstjanst-och-raddningsinsatser/personalforsorjning-av-deltidsbrandman2/>.

²²⁰ <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/raddningstjanst-och-raddningsinsatser/statistik-om-olyckor-brander-och-skador/personal-i-raddningstjanstens-utryckningstjanst/>.

²²¹ <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/raddningstjanst-och-raddningsinsatser/statistik-om-olyckor-brander-och-skador/personal-i-raddningstjanstens-utryckningstjanst/>.

²²² <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/raddningstjanst-och-raddningsinsatser/statistik-om-olyckor-brander-och-skador/personal-i-raddningstjanstens-utryckningstjanst/>.

20.600 waren ongevallen.²²³ Anders dan in Nederland wordt door de Zweedse brandweer ook medische bijstand verleend. Veel reddingsdiensten hebben overeenkomsten met de regio voor het bieden van eerste hulp of medische zorg tijdens het wachten op een ambulance.

Sinds 2004 zijn gemeenten verplicht om ongevallen waarbij een reddingsactie nodig was te (laten) onderzoeken. Gemeenten waarvoor deze taak een te grote personele belasting betekent, kunnen hulp inroepen van het MSB. Het MSB financiert onderzoek (naar nieuwe methoden en werkwijzen) en evaluaties van incidenten. Eind 2022 werkten er 1.231 mensen bij het MSB.²²⁴

Uitgangspunt van het Zweedse crisisbeheersingsbeleid is het 'principe van verantwoordelijkheid' (*ansvarsprincipen*). Dit houdt in dat wie onder normale omstandigheden voor een bepaalde inspanning verantwoordelijk is, daar ook in crisissituaties zorg voor draagt. Zo dient op grond van de eerder genoemde ramp- en ongevallenwet elk ministerie zorg te dragen voor een analyse van de veiligheidsrisico's en de planvorming voor rampen en crises op het eigen beleidsterrein. Hetzelfde geldt voor gemeenten met betrekking tot de veiligheidsrisico's op lokaal niveau.²²⁵

7.5 Opleiding en training

Het MSB verzorgt onder andere basis- en vervolgopleidingen voor reddingsdiensten op onder meer drie trainingslocaties in Sandö, Revinge and Rosersberg. Een deel hiervan bestaat uit gezamenlijke, multidisciplinaire oefeningen; de oefeningen zijn gericht op zowel regionaal, nationaal, EU- als internationaal niveau.²²⁶ De basisopleiding die gevolgd moet worden is de 'Skydd mot olyckor' (Bescherming tegen Ongevallen). Het voltooiën van de basisopleiding geeft iemand de bevoegdheid om onder meer als brandweermens aan de slag te gaan bij de gemeentelijke reddingsdienst.

De opleiding duurt twee jaar voltijds; 17 weken daarvan vinden plaats op de leerwerkplek (bij de betreffende gemeentelijke reddingsdienst). Naast deze basiscursus zijn er diverse bijscholingsmogelijkheden.²²⁷ De training kan gevolgd worden op een van de trainingscentra van het MSB, of op afstand. Ongeacht de studievorm wordt het onderwijs overdag gegeven als reguliere voltijdstudie. Het onderwijs bestaat uit theorielessen, hoorcolleges en oefeningen.²²⁸ Het is mogelijk dat de fysieke vereisten voor een daadwerkelijke baan anders zijn dan voor het volgen van de opleiding; elke gemeentelijke reddingsdienst bepaalt namelijk haar eigen niveau.²²⁹

²²³ <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/raddningstjanst-och-raddningsinsatser/statistik-om-olyckor-brander-och-skador/statistik-raddningstjanstens-insatser/>.

²²⁴ <https://rib.msb.se/filer/pdf/30325.pdf>.

²²⁵ <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skolmaterial/samhallets-krisberedskap/samverkan-vid-kris/>.

²²⁶ <https://www.msb.se/sv/utbildning--ovning/ovningar/>.

²²⁷ <https://rib.msb.se/filer/pdf/29257.pdf>.

²²⁸ <https://www.msb.se/sv/utbildning--ovning/msbs-utbildningsprogram/skydd-mot-olyckor/>.

²²⁹ <https://www.msb.se/sv/utbildning--ovning/msbs-utbildningsprogram/skydd-mot-olyckor/att-arbeta-som/>.

7.6 Overig

Opkomsttijden

Volgens het rapport *RemBrand. Brandveiligheid is een coproductie* uit 2015 (p.37) kent Zweden geen wettelijke opkomsttijden. “Elk regionaal bestuur bepaalt zelf welk niveau van service de brandweer moet leveren. De opkomsttijd is daar onderdeel van. De opkomsttijd die men in Zweden hanteert varieert tussen 7 en 35 minuten.”²³⁰ Deze tijden zijn gebaseerd op de *Lagen om skydd mot olyckor (2006:778)*. Daarin staat in hoofdstuk 1, paragraaf 3 dat de brandweer zo georganiseerd moet zijn dat reddingsoperaties binnen een acceptabele tijd moeten beginnen en op efficiënte wijze moeten worden uitgevoerd.²³¹ Recentere gegevens zijn niet gevonden.

Voertuigbezetting

De flexibiliteit die blijkt uit de vorige alinea, lijkt ook te vinden in de voertuigbezetting. Zo zijn er in Zweden kleine, snelle hulpverleningsvoertuigen in gebruik, waarmee efficiënter hulp kan worden geboden. Dergelijke voertuigen worden ingezet om de brand onder controle te houden, totdat groter materieel arriveert.²³² Dit betekent, dat de eerste uitruk gedaan kan worden door minder brandweermensen dan de aantallen die nodig zijn om een tankautospuiter mee te bedienen.²³³

²³⁰ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-626393.pdf>.

²³¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003778-om-skydd-mot-olyckor_sfs-2003-778/#K8.

²³² <https://www.firehouse.com/home/news/12166748/firefighting-apparatus-swedish-rapid-response-firefighting-vehicles>.

²³³ Volgens een artikel uit 1997 zou een ploeg uit minimaal 5 mensen bestaan: “To be allowed to fight fires using breathing apparatus, Swedish legislation concerning occupational safety and health requires a minimum crew of five. This size of the crew is therefore common in Sweden” (p.849). Zie: Mattsson, B. and Juås, B. (1997). The importance of the time factor in fire and rescue service operations in Sweden, *Accident Analysis and Prevention*, 29(6), 849-857. In de relevante (huidige) Zweedse wetgeving is daarover echter niets teruggevonden.

8 Vergelijking

In de vorige hoofdstukken zijn enkele kenmerken van de brandweerstelsels in Nederland en een aantal andere Europese landen beschreven. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste zaken in tabellen voorgesteld, soms voorzien van wat vergelijkende extra informatie afkomstig van Eurostat. Tevens worden de belangrijkste observaties (verschillen en overeenkomsten) beschreven en waar mogelijk toegelicht of verklaard. In lijn met de voorgaande hoofdstukken wordt hier achtereenvolgens ingegaan op:

- > algemene zaken
- > bestuur, financiering en organisatie
- > personeel
- > taken
- > opleiding en training
- > overige zaken (opkomsttijden en voertuigbezetting).

8.1 Algemeen

Tabel 8.1 Bevolkingsdichtheid en aantal brandweermensen per miljoen inwoners

Land	Inwonertal	Bevolkingsdichtheid (km ²)	Aantal brandweermensen	Percentage brandweermensen van de bevolking ²³⁴
Nederland (2023)	17.811.291	529	22.383	0,126 %
Duitsland (2021)	17.925.000 Noordrijn-Westfalen	525 Noordrijn-Westfalen	101.956 Noordrijn-Westfalen	0,569 %
België (2022)	Ruim 11 miljoen	377	18.000	0,164 %
Frankrijk (2021)	67.64 miljoen	123	252.700	0,374 %
Verenigd Koninkrijk (2020)	56.550.000 (Eng) 3.170.000 (Wales) 1.896.000 (N-Ier) 5.466.000 (Schot)	434 (Eng) 153 (Wales) 137 (N-Ier) 70 (Schot)	21,064 (Eng) 3.462 (Wales) 1.711 (N-Ier) 5.956 (Schot)	0,037 % (Eng) ²³⁵ 0,109 % (Wales) 0,090 % (N-Ier) 0,109 % (Schot)
Denemarken (2022)	5.873.420	137	2277 (2021)	0,039 %
Zweden (2021)	10.452.326	26	16016 (2022)	0,153 %

²³⁴ Dit getal is een schatting, omdat er verschillen zitten tussen het jaar waarvan het bevolkingsaantal is genomen, en het jaar waarvan het aantal brandweermensen is vermeld. Deze jaren liggen echter nooit veel uiteen, dus naar verwachting zullen de werkelijke aantallen weinig afwijken van de aantallen die hier genoemd staan.

²³⁵ De percentages in Engeland, Wales en Schotland zullen in werkelijkheid hoger liggen, omdat het aantal fte's is gedeeld door het aantal inwoners.

Het land dat (of liever: de deelstaat die) er direct uitspringt, is Noordrijn-Westfalen. Daar is het percentage mensen werkzaam bij de brandweer verreweg het grootste. In Engeland en Denemarken is het percentage het laagste. Wat betreft Engeland is dit beeld echter vertekend, omdat het aantal fte's is gedeeld door het aantal inwoners, terwijl een deel van de brandweermensen in deeltijd werkt. Het werkelijke percentage zal dan ook een stuk hoger liggen. Denemarken lijkt daarmee over te blijven als uitzondering. Hier moeten echter vraagtekens bij worden gezet, omdat elders een getal van 2510 voltijdsmedewerkers genoemd wordt (zie ook voetnoot 190, pagina 41).

Tabel 8.2 Autonomie en brandweerorganisaties

Land	Autonome landsdelen	Aparte wetgeving per landsdeel	Verschillende brandweerorganisaties
Nederland	Nee	-	Nee, wel regio's
Duitsland	Ja	Ja	Ja, per deelstaat
België	Ja	Nee	Nee, wel zones
Frankrijk	Nee	-	Nee
Verenigd Koninkrijk	Ja	Ja	Ja, per landsdeel, en daarbinnen per regio (Schotland en Noord-Ierland) of lokaal (Engeland en Wales)
Denemarken	Nee	-	Ja, ook private organisaties
Zweden	Nee	-	Nee

Het zou verwacht kunnen worden, dat staten zonder autonome landsdelen een centrale, overkoepelende brandweer hebben, en dat landen met autonome gebiedsdelen juist over verschillende brandweerorganisaties beschikken. Bovenstaande tabel laat echter zien, dat dit in werkelijkheid niet zo zwart-wit is.

8.2 Bestuur, organisatie en financiering

8.2.1 Bestuur en organisatie

Tabel 8.3 Bestuurlijk verantwoordelijk voor brandweerorganisatie

Land	Bestuur	Wettelijke basis
Nederland	Veiligheidsregio	Wet Veiligheidsregio's (2010)
Duitsland	Gemeente	Deelstatelijke wetten; Gesetz über den Feuerschutz und die Hilfeleistung (Noordrijn-Westfalen)
België	Hulpverleningszone	Wet betreffende de civiele veiligheid (2007)

Land	Bestuur	Wettelijke basis
Frankrijk	Departement	Loi n° 2004-811 du 13 août 2004 de modernisation de la sécurité civile
Verenigd Koninkrijk	Engeland; lokaal Wales: lokaal Noord-Ierland: landsdeel Schotland: landsdeel en regio	Fire and Rescue Services Act 2004; Government of Wales Act 2006; Fire Services (Amendment) Act (Northern Ireland) 1950; Police and Fire Reform (Scotland) Act 2012
Denemarken	Gemeente	Beredskabsloven (2009)
Zweden	Gemeente	Lagen om skydd mot olyckor (2006:778)

De bestuurlijke aansturing van de brandweerorganisatie wijkt in Nederland af van die van een aantal onderzochte Europese landen. In Duitsland, Denemarken en Zweden zijn gemeenten en brandweer nog altijd sterk met elkaar verbonden. In Frankrijk daarentegen is de bestuurlijke aansturing van de brandweer al enkele jaren niet meer in handen van de gemeenten, maar ondergebracht bij de departementen. De situatie in België vertoont dan weer grote overeenkomsten met die in Nederland, sinds België is opgedeeld in hulpverleningszones. In het Verenigd Koninkrijk is de situatie wat gecompliceerder: de brandweer in Engeland en Wales is lokaal georganiseerd, en centraal in Noord-Ierland en Schotland. In dat laatste landsdeel bestaan echter ook drie brandweerregio's.

8.2.2 Financiering

Bedragen en percentages

Nederland wijkt wat betreft percentage van het BNP dat besteed wordt aan de brandweer niet af van de onderzochte landen, die met uitzondering van Denemarken allemaal 0,2 tot 0,3 % van het BNP aan de brandweer besteden. In Denemarken is dit percentage 0,1 %. Zie Tabel 8.4.

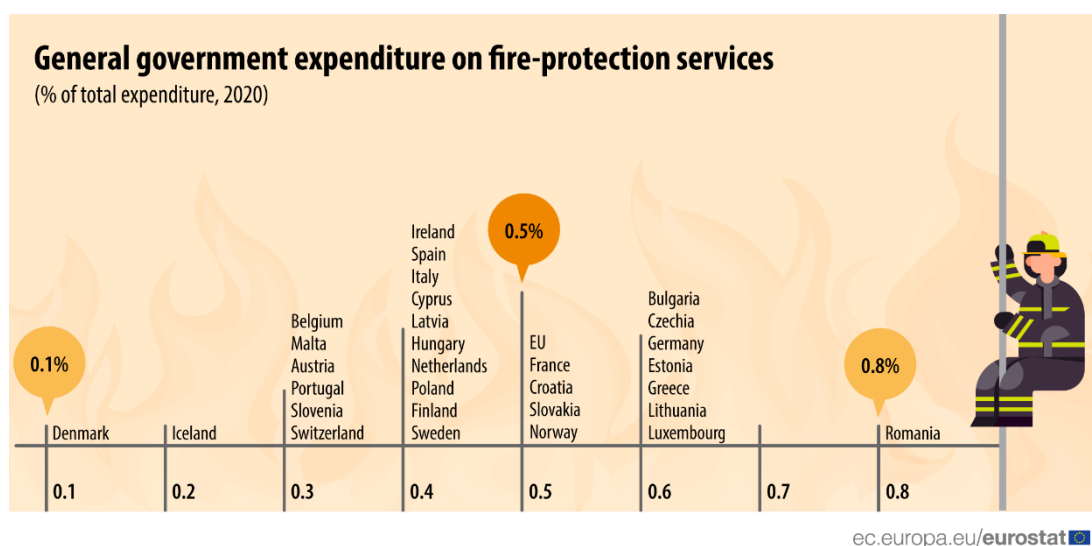
Tabel 8.4 Financiering

Land	Financiering	Percentage van het BNP besteed aan brandweer (2022)	Uitgaven aanbrandweer per hoofd v/d bevolking
Nederland	Gemeentefonds, Rijksoverheid	0,2 %	Gemeentelijke uitgaven: tussen 55 en 85 euro
Duitsland	Gemeente, deelstaat	0,3 %	-
België	Federale overheid, gemeente, provinciale dotaties en vergoedingen, betaling voor inzetten door burgers	0,2 %	-
Frankrijk	Gemeente, departementsraden	0,3 %	86 euro (2021)
Verenigd Koninkrijk	Lokale belastingen, nationale overheid	-	Engeland 41 pond Wales 53 pond Noord-Ierland 50 pond Schotland 76 pond

Land	Financiering	Percentage van het BNP besteed aan brandweer (2022)	Uitgaven aanbrandweer per hoofd v/d bevolking
Denemarken	Gemeente	0,1 %	-
Zweden	Gemeente, bijstand via nationale middelen	0,2 %	-

Een vergelijking maken van het bedrag per hoofd van de bevolking dat aan de brandweer wordt besteed is lastiger, omdat daarover niet van elk land gegevens gevonden zijn. Maar op basis van de weinige gegevens lijkt Nederland niet opvallend veel of weinig te besteden. Het feit dat dit bedrag per gemeente verschilt, is ook niet opmerkelijk, gelet op de situatie in het Verenigd Koninkrijk waar ook flinke verschillen blijken te zijn (maar dan tussen landsdelen).

Als gekeken wordt naar het percentage van alle overheidsuitgaven van een land dat aan de brandweer wordt besteed, valt Nederland in de middenmoot, zie Figuur 8.1.

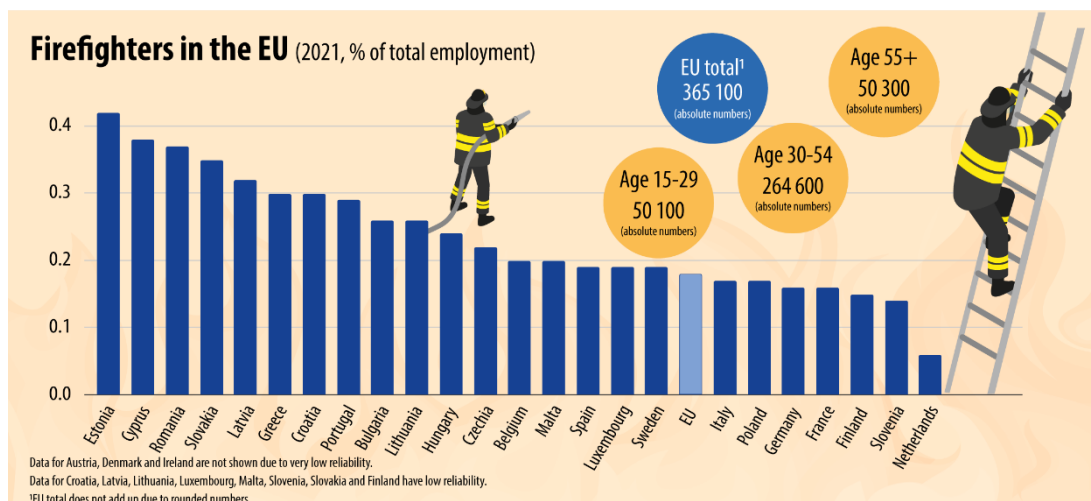
Figuur 8.1 Overheidsuitgaven voor de brandweer in 2020 (Bron: Eurostat)

Bron van financiering

In alle landen wordt de brandweer primair bekostigd met gemeentelijk geld. Daarnaast draagt overal, op uiteenlopende wijze, de nationale overheid bij (zie Tabel 8.4). Of de publieke gelden efficiënt besteed worden, is op basis van de gevonden gegevens niet vast te stellen.

8.3 Personeel

In veel landen is het aantal brandweermensen de afgelopen jaren gedaald. In Figuur 8.2 staat het percentage dat brandweermensen vormen van de beroepsbevolking weergegeven. In 2021 was Nederland hierbij een heel duidelijke hekkensluiter.

ec.europa.eu/eurostat

Figuur 8.2 Brandweermensen als percentage van de totale beroepsbevolking in verschillende Europese landen in 2021 (bron: Eurostat)

8.3.1 Aandeel beroeps en vrijwilligers

Tabel 8.5 Aantallen en percentages brandweermensen (vrijwilligers, beroeps en totaal) per land

Land	Aantal en percentage beroeps	Aantal en percentage vrijwilligers	Totaal aantal brandweermensen
Nederland	4.456* (20 %)	17.927 (80 %)	22.383 (2023)
Duitsland	35.875 (3,4 %) 9.982 (10 %) (NRWF)	1.014.155 (96,6 %) 91.974 (90 %) NRWF	1.050.030 101.956 NRWF
België	39 %	61 %	17.112
Frankrijk	42.959 (17 %)**	197.106 (78 %)	252.700 (2021)
Verenigd Koninkrijk	73 % (Eng) 63 % (Wales) 47 % (N-Ier) 60 % (Schot)	27 % (Eng) 37 % (Wales) 53 % (N-Ier) 40 % (Schot)	21,064 (Eng) 3.462 (Wales) 1.711 (N-Ier) 5.956 (Schot) 42.193 fte*** (Totaal)
Denemarken	410 (18 %)	1.867 (82%)	2277 (2021)
Zweden	4.950 (31 %)	11.066 (69 %)	16016 (2022)

* Dit aantal bevat 1269 personen met een gecombineerde aanstelling.

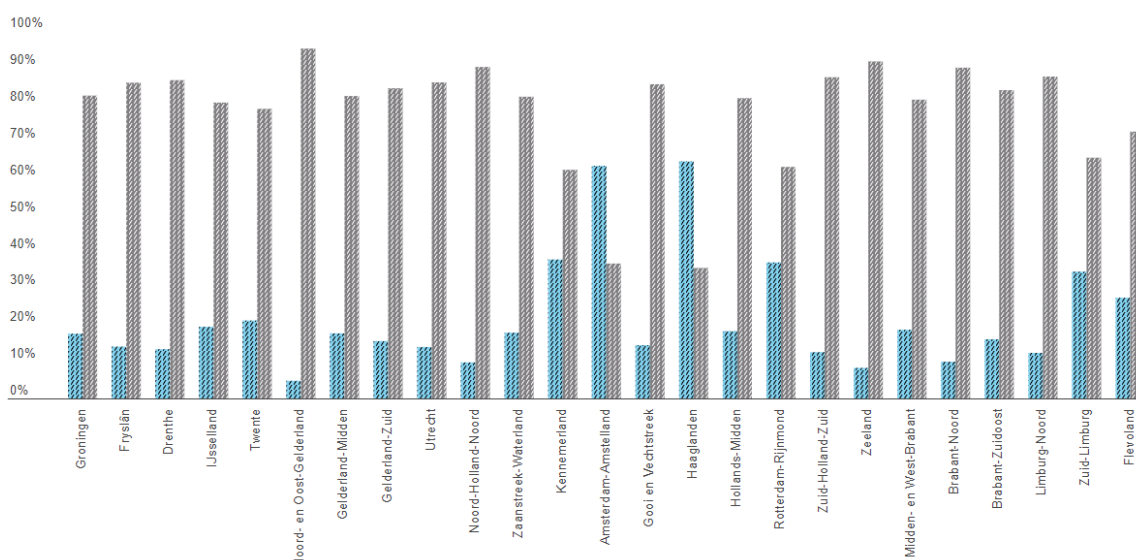
** De overige 5 % zijn militaire brandweermensen.

*** Over het Verenigd Koninkrijk zijn vrijwel alleen aantallen fte's gevonden, zie paragraaf 5.3.

Met uitzondering van het Verenigd Koninkrijk, waar het grootste deel van de brandweermensen een beroepskracht is, draait in alle onderzochte landen de brandweer grotendeels op vrijwilligers. Duitsland spant de kroon met een percentage van maar liefst 90 % vrijwilligers (Noordrijn-Westfalen zelfs 96,6 %!). Dit is onveranderd ten opzichte van de eerste versie van dit rapport, waar op pagina 28 als verklaring staat gegeven dat dit hoge percentage veroor-

zaak wordt door het feit dat de “Duitse brandweren worden ondersteund door het *Technisches Hilfswerk* (THW), een organisatie die formeel onder het Duitse ministerie van Binnenlandse Zaken valt en vrijwel geheel uit vrijwilligers bestaat.”²³⁶ Uit de gevonden gegevens over de samenstelling van het personeel van het Deutscher Feuerwehrverband valt echter niet op te maken dat de genoemde aantallen ook vrijwilligers van het THW bevatten. De vraag is dus, of de hierboven genoemde verklaring wel juist is. Opmerkelijk is overigens, dat er in Duitsland geen probleem wordt ervaren met het vinden van voldoende vrijwilligers, in tegenstelling tot in andere landen.²³⁷

In België is het percentage vrijwilligers relatief laag; Nederland is wat dit betreft vrij gemiddeld. Het aandeel vrijwilligers bij de brandweer verschilt echter sterk per veiligheidsregio. In bijvoorbeeld Amsterdam-Amstelland en Haaglanden wordt zo'n 60 % van het aantal aanstellingen bekleed door beroepspersoneel, terwijl dit percentage in regio's zoals Drenthe, Limburg-Noord en Fryslân rond de 10 % ligt, zie Figuur 8.3 (de grijze staafjes geven het percentage vrijwillige functies weer).

Figuur 8.3 Percentage beroeps en vrijwillige aanstellingen in 2023 (bron: Kerncijfers. Nipv.nl)

Over het algemeen kan gesteld worden dat het percentage beroeps samenhangt met de mate van stedelijkheid: bij de brandweer in sterk verstedelijkte gebieden zijn meer beroepskrachten in dienst dan bij de brandweer in landelijke regio's. Dit lijkt overigens niet alleen voor Nederland te gelden, maar ook voor andere Europese landen.

8.3.2 Aandeel vrouwen

Net als tijdens het verschijnen van de eerste versie van dit rapport, is het aandeel vrouwen bij de brandweer in alle onderzochte landen klein. Frankrijk is met 20 % nog steeds een uitschieter – zelfs nog meer dan in 2012, toen in dat land 13 % van de brandweermensen vrouw was. In België is het aandeel vrouwen het kleinst; als echter ook gekeken wordt naar niet-repressief personeel en bijvoorbeeld ambulanciers is het aandeel groter. Dit geldt overigens ook voor de andere landen, waar het aandeel vrouwen onder niet-repressief personeel

²³⁶ Dat in Duitsland een relatief groot aantal vrijwilligers voor de brandweer actief is, houdt mogelijk verband met het feit dat hulpverlening bij rampen in Duitsland als een burgerplicht wordt beschouwd en ook door de Duitse overheid (via een financiële vergoeding) wordt gestimuleerd.

²³⁷ Elbers (2019).

groter is dan onder repressief personeel. Het aandeel vrouwelijke beroeps is bovendien kleiner dan het aandeel vrijwilligers. Zie Tabel 8.6.

Tabel 8.6 Aandeel vrouwen in repressieve dienst

Land	Percentage voltijds / beroeps	Percentage deeltijd / vrijwilliger	Percentage totaal
Nederland (2023)	-	-	6.5 %
Duitsland	2,77 % (heel Dld) 1.7 % (NRW)	10,8 % (heel Dld) 8 % (NRW)	-
België (2017)	1/5 van 2,37 %	4/5 van 2,37 %	2,37 %
Frankrijk (2021)	-	-	20 %
Verenigd Koninkrijk (2020-2021)	-	-	Engeland 7.5 % Wales tussen 3 en 9 % Noord-Ierland 5,98 % Schotland 6,4 % - 18,9 %
Denemarken	-	-	5 %
Zweden (2022)	7 % (voltijds)	8,3 % (deeltijd)	-

In diverse landen – niet alleen in Nederland – worden regelmatig pogingen ondernomen om het aandeel vrouwen te vergroten, maar met uitzondering van Frankrijk zijn die weinig succesvol. Het percentage vrouwen in de onderzochte landen stijgt weliswaar, maar uiterst langzaam.

8.3.3 Vergelijking met 2013

Op het gebied van personeel worden zowel in de eerste versie van dit rapport als in deze nieuwe versie een aantal getallen genoemd die goed met elkaar te vergelijken zijn, en bovendien raken aan thema's die momenteel spelen bij de Nederlandse brandweer: (problemen met) het werven van vrijwilligers en van vrouwen. De trends die uit deze getallen zijn af te lezen, worden hieronder kort besproken.

In Tabel 8.7 staat weergegeven of er sprake is van een toename, afname of van vergelijkbare gegevens van het totale aantal brandweermensen en het aandeel vrouwen ten opzichte van de getallen die genoemd staan in de eerste versie van dit rapport uit 2013.

Tabel 8.7 Vergelijking 2013-heden van het totale aantal brandweermensen en aandeel vrouwen

Land	Aantal brandweermensen	Aandeel vrouwen
Nederland	Lichte afname	Vergelijkbaar
Duitsland	Lichte afname	Toename (vrijwilligers); vergelijkbaar (beroeps)
Noordrijn-Westfalen	Lichte toename	Toename (vrijwilligers); afname (beroeps)
België	Lichte afname	Lichte toename

Land	Aantal brandweermensen	Aandeel vrouwen
Frankrijk	Lichte toename	Sterke toename
Verenigd Koninkrijk	Lastig vergelijkbaar* N-Ierland: afname	Toename: Eng, Wales, N-Ierland Vergelijkbaar: Schotland
Denemarken	Sterke afname	?
Zweden	Lichte toename	Lichte toename

* Lastig vergelijkbaar, omdat in de eerste versie van dit rapport aantallen werknemers genoemd staan, en voor deze versie alleen aantallen fte's gevonden zijn.

Het blijkt dat er over het algemeen geen sprake is van grote veranderingen in aantallen brandweermensen; de stijging of daling die te zien is in de meeste landen, is gering. Alleen Denemarken springt eruit met een vrij sterke afname van het totale aantal brandweermensen.

Wat betreft het aandeel vrouwen is te zien dat er bijna overal sprake is van een langzame stijging; alleen Frankrijk laat een opmerkelijk sterke toename zien van het aantal vrouwelijke brandweermensen.

8.4 Taken

In Tabel 8.8 staan de taken weergegeven die de brandweer in de verschillende Europese landen uitoefent. Deze tabel is grotendeels identiek aan die uit de eerste versie van dit rapport. Als echter niet met zekerheid is vastgesteld dat de betreffende taak nog steeds tot de brandweer behoort, is gebruikgemaakt van haakjes (x).

Tabel 8.8 Taken van de brandweer

Taken	NL	DE	B	FR	VK	DK	SE
Brandpreventie	x	(x)	x	(x)	x		(x)
Brandbestrijding	x	x	x	x	x	x	x
Technische hulp bij ongevallen	x	x	x	(x)	x	x	x
Eerste medische hulp bij ongevallen	x	x	x	(x)			x
Vervoer gewonden		(x)	x	(x)			
Coördinatie rampenbestrijding		(x)	(x)	x			(x)
Ongeval gevaarlijke stoffen	x	x		x	x	x	(x)
Leveren van duikteams bij waterongevallen	x	x	x	x	x	x	(x)

In de onderzochte landen zijn de taken van de brandweer wezenlijk hetzelfde: brandbestrijding en hulpverlening zijn overal de kerntaken. Een opvallend verschil is dat in sommige

landen de brandweer is gekoppeld aan de ambulancezorg en geneeskundige hulpverlening. Vaak is de brandweer geheel of in belangrijke mate verantwoordelijk voor het vervoer van gewonden; soms heeft zij tevens een expliciete taak bij het verlenen van eerste medische hulp. In Nederland houdt de brandweer zich daar overigens in de praktijk ook vaak mee bezig.

In vrijwel alle landen voorziet de brandweer daarnaast in voorlichting en advies aan het publiek; in sommige landen voert de brandweer ook inspecties bij bedrijven uit.

8.5 Opleiding en training

In de meeste onderzochte landen krijgen vrijwilligers dezelfde opleiding als beroeps, zie Tabel 8.9. In Duitsland en Frankrijk echter kunnen beroeps te maken krijgen met aanvullende eisen. In het Verenigd Koninkrijk zijn er verschillen te zien tussen de landsdelen. Zo krijgen vrijwilligers in Schotland en Engeland een iets andere opleiding dan beroeps. Daarnaast verschilt in Engeland de opleiding per county. Dit wil niet zeggen dat de uiteindelijke staat van geoefendheid ook verschilt.

Over het algemeen vindt de opleiding voor lagere brandweerrangen op lokaal niveau plaats en is de opleiding voor hogere officiersfuncties regionaal dan wel nationaal georganiseerd.

Tabel 8.9 Opleidingseisen

Land	Landelijke opleidingseisen	Beroeps zelfde opleiding als vrijwilligers
Nederland	Ja	Ja
Duitsland	Ja	Ja. Aan beroeps kunnen aanvullende eisen gesteld worden.
België	Ja. Zones kunnen extra eisen stellen.	Ja
Frankrijk	Ja	Ja, maar beroeps worden geacht zich verder te specialiseren.
Verenigd Koninkrijk	Engeland: Nee Wales: Ja, maar opleiding beroeps aangepast aan vaardigheden aspirant. Noord-Ierland: Ja Schotland: Ja	Engeland: Nee Wales: Ja Noord-Ierland: Ja Schotland: Nee
Denemarken	Ja	Ja
Zweden	Ja. Daarnaast zijn er diverse bijscholingsmogelijkheden.	Ja

8.6 Overig

8.6.1 Opkomsttijden

Het blijkt dat er wat betreft verplichte wettelijke opkomsttijden flinke verschillen zijn tussen de landen: de manier van berekenen van de opkomsttijden verschilt en in sommige landen is er helemaal geen sprake (meer) van verplichte opkomsttijden.

Tabel 8.10 Opkomsttijden

Land	In landelijke wet- en regelgeving vastgelegd	Lokaal of regionaal bepaald	Eisen	Daadwerkelijke opkomst
Nederland	Ja (art. 3.2.1 Besluit Veiligheidsregio's)	Nee	Normtijden tussen 5 en 18 min	9:05 min (mediaan)*
Duitsland	Nee	Ja, per deelstaat	Maximaal tussen 8 - 17 min	Soms wel een half uur
België	Nee	Nee	n.v.t.	Gemiddeld 11:21 min
Frankrijk	Nee	Nee		Gemiddeld 14:49 min, waarvan 2:21 min verwerkingstijd van de melding
Verenigd Koninkrijk	Nee	Nee, maar Noord-Ierland kent wel streefcijfers	Streefcijfer N-Ierland: max 10 minuten voor beroeps, 20 min voor vrijwilligers.	Engeland: 9:13 min gemiddeld Wales: ? N-Ierland: vrijwilligers voldoen aan het streefcijfer, beroeps niet Schotland: 8:8 min gemiddeld
Denemarken	Nee. Wel een uiterste vertrektijd	n.v.t.	5 min	Gemiddeld 8:04 min; uiterste vertrektijd gemiddeld 2:38 min
Zweden	Nee	Ja	Tussen 7 en 35 minuten	?

* Van andere landen dan Nederland worden in deze tabel gemiddelde waarden getoond. Omdat beide waarden centrummaten zijn, zijn ze wel te vergelijken.

Verschillen in opkomsttijden binnen afzonderlijke landen hangen vaak samen met het type brandweerkorps (vrijwillig of beroeps) en het soort gebied (stedelijk of ruraal). Voor beroeps gelden vaak strengere eisen, net als voor stedelijke gebieden. In Nederland wordt daarentegen gekeken naar het incident. Opmerkelijk is dat in Denemarken niet wordt uitgegaan van een opkomsttijd, maar dat in regelgeving een uiterste vertrektijd is vastgelegd. Desalniettemin worden wel cijfers van de opkomsttijd bijgehouden (net als overigens in een aantal landen waar geen maximale opkomsttijden wettelijk zijn vastgelegd).

Het blijkt dat in verschillende landen de opkomsttijd is toegenomen de afgelopen jaren.

8.6.2 Voertuigbezetting

Met hoeveel personen in eerste instantie wordt uitgerukt, verschilt per land. Vaak hangt dit af van het incident en daarmee samenhangend met het type voertuig dat wordt ingezet. In landen waar de brandweer bijvoorbeeld ook medische taken heeft, wordt vaker uitgerukt met kleine, snellere voertuigen dan een TS. Uiteraard zegt dit niets over de uiteindelijke uitruksterkte.

Tabel 8.11 Bezetting van een TS

Land	Aantal personen TS of vergelijkbaar	Landelijke standaard
Nederland	6	Ja, maar variaties mogelijk ('uitruk op maat')
Duitsland	9	Afhankelijk van het voertuigtype
België	6	Ja, maar variaties mogelijk
Frankrijk	max. 8	Ja, maar variaties mogelijk
Verenigd Koninkrijk	4 à 5	Nee
Denemarken	?	?
Zweden	?	?

De (maximale) bezetting van een TS verschilt per land. Bovendien is het in de meeste landen die een standaard hanteren mogelijk om daarvan af te wijken als de situatie daarom vraagt. Meestal betekent dit, dat er met minder brandweermensen wordt uitgerukt, vaak vanwege een tekort aan vrijwilligers.

9 Conclusie en discussie

Dit hoofdstuk bevat de conclusie en discussie, waarin ook suggesties worden gedaan voor vervolgonderzoek.

9.1 Conclusie

Om inzichten te kunnen verkrijgen die relevant kunnen zijn voor de Nederlandse brandweer zijn diverse landen met elkaar vergeleken op een aantal thema's om de meest opmerkelijke overeenkomst en verschillen te kunnen aangeven. Daarbij valt een tweetal zaken op. Ten eerste dat er in vergelijking met het rapport uit 2013 weinig opvallende veranderingen hebben plaatsgevonden, en ten tweede dat het Nederlandse brandweerstelsel wat betreft de onderzochte thema's meestal vrij 'gemiddeld' is.

Zo is het bedrag dat in Nederland besteed wordt aan de brandweer ook gemiddeld. Daarentegen is de Schotse brandweer opvallend duur, en de Deense juist goedkoop. Of deze verschillen samenhangen met de onderscheiden organisatievormen van de brandweer, valt op basis van de gegevens in dit rapport niet te zeggen. Wat betreft bestuurlijke verantwoordelijkheid valt op dat die in de onderzochte landen op verschillende niveaus belegd is: van lokaal (gemeente) tot regionaal. Nederland lijkt hier wat dit betreft op België, dat vijf jaar nadat Nederland was onderverdeeld in veiligheidsregio's is overgegaan op een indeling in hulpverleningszones.

Ook is in Nederland het percentage brandweermensen van de totale bevolking niet opvallend hoog of laag – in tegenstelling tot Duitsland, waar dit aantal vrij hoog ligt. Daarentegen is in Nederland slechts een heel klein percentage van de beroepsbevolking werkzaam bij de brandweer. Het percentage vrijwilligers in Nederland is ook niet uitzonderlijk; in Duitsland ligt dit een stuk hoger, terwijl dit in het Verenigd Koninkrijk juist weer uitzonderlijk laag ligt in vergelijking met de andere hier bekeken landen, waar de brandweer grotendeels op vrijwilligers draait. Voor een organisatie die zo belangrijk is voor de samenleving, is dit op zichzelf eigenlijk een nogal opmerkelijk gegeven. In verschillende landen wordt overigens een probleem ervaren met het vinden van voldoende vrijwilligers. Dit geldt ook voor vrouwelijke brandweermensen: het aandeel vrouwen is in alle onderzochte landen laag. Nederland springt er met 6,5 % niet negatief of positief uit. Frankrijk is wat het aandeel vrouwen betreft een duidelijke koploper, terwijl België hekkensluiter is. Wel is in vrijwel alle landen een – zij het zeer geringe – toename te zien van het aantal vrouwen in repressieve dienst. Het grootste aandeel van hen is vrijwilliger.

Wat betreft takenpakket blijkt dat – niet verwonderlijk – de kerntaken van de brandweer in alle onderzochte landen min of meer hetzelfde zijn. Het belangrijkste verschil is gelegen in de meer of minder belangrijke rol van de brandweer bij medische incidenten; zo houdt in sommige landen de brandweer zich expliciet bezig met het vervoer van gewonden. Wat betreft opleiding kan gesteld worden dat die in de meeste landen gelijk is voor beroeps en vrijwilligers, zo ook in Nederland. Wel worden er soms aanvullende eisen gesteld aan of een

verdere specialisatie gevraagd van beroepsbrandweermensen. De duur van de opleiding vertoont wel duidelijke verschillen, evenals de inhoud, die soms samenhangt met regionale of lokale eisen.

Kijkend naar de opkomsttijden blijkt dat Nederland vrij goed scoort. Het is echter lastig om de opkomsttijden van een klein, dichtbevolkt land als Nederland te vergelijken met die van grootschalige, dunbevolkte gebieden zoals elders in Europa. Wel lijkt geconstateerd te kunnen worden dat het wel of niet vastleggen van wettelijke opkomsttijden in de praktijk niet veel uitmaakt: landen zonder verplichte opkomsttijden scoren niet beduidend slechter (of beter) dan landen met eisen op dat vlak.

Net als het al dan niet vastleggen van maximale opkomsttijden, verschillen per land ook de eisen die gesteld worden aan de uitruksterkte. Die kunnen afhangen van het incident of van het voertuig waarmee wordt uitgerukt. Net als in Nederland, is het in de meeste landen mogelijk om uit te rukken met een TS met variabele voertuigbezetting. Het verlagen van de minimale uitruksterkte hangt vaak samen met het probleem om voldoende vrijwilligers te vinden, eveneens net als in Nederland.

9.2 Discussie

De herziening van de eerste versie van dit rapport is aangevangen ongeveer halverwege 2022, wat betekent dat het meer dan twee jaar heeft geduurd voordat het voorliggende document werd afgerond. Dit betekent dat sommige cijfers die hier genoemd staan, alweer achterhaald zijn, of dat cijfers afkomstig van verschillende jaren met elkaar vergeleken worden. Dit kan uiteraard leiden tot een wat vertekend beeld. Omdat de meeste gepubliceerde jaarcijfers over het algemeen echter geen grote verschillen ten opzichte van een of twee jaar eerder of later vertonen, zal het hier geschetste beeld naar alle waarschijnlijkheid toch niet veel afwijken van de werkelijkheid.

Wel is er natuurlijk sprake van ontbrekende cijfers (niet alle landen registreren of publiceren immers de gegevens die voor dit rapport zijn onderzocht), of van getallen die lastig met elkaar te vergelijken zijn, omdat ze anders worden gemeten en geregistreerd. Denk hierbij aan aantallen werknemers versus aantallen fte's, of gemiddelde versus mediaan. Dit zorgt ervoor dat het maken van een sluitende vergelijking soms lastig is. De beperktheid van het gebruik van alleen internetbronnen speelt hierbij ook een rol. Het raadplegen van experts, zoals voor de eerste versie van deze studie wel is gedaan, had waarschijnlijk tot uitgebreidere gegevens en daarmee betere vergelijkingsmogelijkheden kunnen leiden.

Deze studie is beschrijvend van aard geweest. Dit betekent, dat het waarom van de gevonden verschillen en overeenkomsten niet is onderzocht. Dit maakt het moeilijk om te bepalen of de gevonden inzichten relevant zijn voor de brandweer in Nederland. Zo zouden opmerkelijke verschillen kunnen worden verklaard door factoren die alleen in dat specifieke land een rol spelen, bijvoorbeeld oorzaken die liggen in het verleden of in het staatsbestel van het land in kwestie. En de vraag is, wat de brandweer hier in Nederland daarmee concreet zou kunnen.

Het bovenstaande in ogenschouw nemende, zou een eerste suggestie voor vervolgonderzoek daarom zijn om de oorzaken van de belangrijkste en mogelijk relevante verschillen te

achterhalen. Concreet zou dit bijvoorbeeld betekenen dat onderzocht zou kunnen worden waarom het percentage vrouwelijke brandweermensen in Frankrijk zo hoog ligt, ervan uitgaande dat Brandweer Nederland nog steeds de wens heeft om het aandeel vrouwen te vergroten. Iets vergelijkbaars zou gedaan kunnen worden met etnische minderheden, als besloten is dat de diversiteit binnen de brandweer vergroot moet worden. Welke landen scoren hoog op dit thema, en hoe komt dat?

Een andere richting voor vervolgonderzoek waaraan gedacht kan worden, is het vergelijken van incidentcijfers: zijn er bijvoorbeeld landen met opmerkelijk lage aantallen dodelijke slachtoffers bij woningbranden, en zo ja, wat doen deze landen om die cijfers zo laag te krijgen of te houden? Ook zou gekeken kunnen worden naar de relatie tussen de kosten en de efficiëntie van de brandweer, al is natuurlijk de vraag hoe efficiëntie gemeten kan worden. Voorts zou onderzoek naar de samenhang tussen opkomsttijden en de aan- of afwezigheid van een wettelijk kader daarvoor interessant kunnen zijn, evenals een verdiepende studie naar het verband tussen voertuigbezetting, uitruksterkte en type incident.

Literatuurlijst

- Audit Scotland (2012). *Best value in fire and rescue services in Scotland; overview report*.
- Baastrup, A., & Lynette, J. E. (2019). Defining Parameters of Quality in Municipal Fire and Rescue Services: a Case Study in Denmark. I M. Beer, & E. Zio (red.), *Proceedings of the 29th European Safety and Reliability Conference* (pp. 1750-1756). Research Publishing Services.
- Brandweer Nederland (2015). *RemBrand. Brandveiligheid is coproductie*.
- CFOA (2012). *Fighting fires or firefighting. The impact of austerity on English fire and rescue services*. Chief Fire Officers Association.
- Dangermond, K., Leene, M., Kobes, M., Gaspar, V., Veeneklaas J. & Weewer, R. (2023). *Welkom bij de vrijwillige brandweer? Onderzoek naar het werven en behouden van (brandweer)vrouwen bij de vrijwillige brandweer*. Nederlands Instituut Publieke Veiligheid.
- Elbers, M.J. (2019). *Recruitment and retention of volunteers in European Fire Services. Phase 1: document study and exploratory focus group*. Instituut Fysieke Veiligheid.
- Kobes, M., Katab, M., Leene, M., Polman, M., Tonnaer, C., van den Dikkenberg, R., Fikke R., & König, V. (2022). *Evaluatie van het Landelijk kader uitruk op maat bij brand*. Instituut Fysieke Veiligheid.
- Kruize, P. (2012). De rol van Falck in de Deense brandbestrijding, *Justitiële Verkenningen* 38(8), 24-34.
- Lantz, E., Nilsson, B., Elmqvist, C., Fridlund, B., Svensson, A. (2023). Serving the community while balancing multiple responsibilities: experiences of working as a paid part-time firefighter. *International Journal of Emergency Services* 1, 17-38.
- Mattsson, B. and Juås, B. (1997). The importance of the time factor in fire and rescue service operations in Sweden, *Accident Analysis and Prevention*, 29(6), 849-857.
- Ministère de l'intérieur et des outre-mer. (2022). *Les statistiques des services d'incendie et de secours*.
- Wijkhuis, V. & van Duin, M. (2013). *Brandweer in Europa. Een vergelijkende verkenning van Europese brandweerstelsels*. Instituut Fysieke Veiligheid.